

Regiovisie Voortgezet Onderwijs regio Overbetuwe

19 januari 2004

Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt

Inhoud

1	Introductie	1
2	De opzet van de Regiovisie	4
2.1	Leeswijzer	4
2.2	Uitgangspunten voor de Regiovisie	4
2.3	Regiovisie in breder perspectief	8
3	Inhoudelijke visie	10
3.1	Vmbo	11
3.2	Havo/vwo	13
3.3	Zorg in het onderwijs	14
4	Allocatie van onderwijsvoorzieningen	18
4.1	Uitgangspunten en kerngebieden	18
4.2	Huidige aanbod van scholen	19
4.3	Prognoses leerlingenaantallen	20
4.4	Verdeling van onderwijsaanbod in de regio	21
5	De Regiovisie in de toekomst	25
Bijlagen		
Bijlage 1	Leerlingenprognose 2004-2020	27
Bijlage 2	Ontwikkeling voortgezet onderwijs Elst	35
Bijlage 3	Ontwikkeling voortgezet onderwijs Waalsprong	39
Bijlage 4	Ontwikkeling Centrum voor Praktijkonderwijs Overbetuwe	40

1 Introductie

Naar een gezamenlijke visie

In 2000 heeft de provincie Gelderland op verzoek van de gemeenten in de regio Overbetuwe het initiatief genomen tot het ontwikkelen van een zogenaamde regiovisie voor het voortgezet onderwijs in de regio. De aanleiding was een knelpunt ten aanzien van de planning en bouw van een tweetal scholen in Elst. Daarnaast groeide het besef dat in een steeds dichter bevolkt gebied als de Overbetuwe de ontwikkeling van bestaande en nieuwe scholen een belangrijke rol kan spelen in de vorming van de sociale samenhang van het gebied.

Na een periode van brede oriëntatie besloten op 21 juni 2002 de vier betrokken gemeenten (Arnhem, Lingewaard, Nijmegen en Overbetuwe), de provincie en alle betrokken schoolbesturen om, op basis van leerlingenprognoses voor de middellange en lange termijn, tot onderlinge afspraken te komen over het toekomstige aanbod van voortgezet onderwijs in de regio. Een en ander zou vastgelegd moeten worden in een Regiovisie en worden bekrachtigd in een convenant.

In januari 2003 is het traject van de ontwikkeling van de Regiovisie gestart. In opdracht van de provincie heeft het Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt (KBA) verschillende bijeenkomsten georganiseerd en is er stapsgewijs toegewerkt naar een tekst voor de Regiovisie en convenant die op instemming van alle betrokken partijen kan rekenen. Op 27 februari hebben partijen een intentieverklaring ondertekend, waarin de doelen van de Regiovisie zijn vastgelegd. Thans, januari 2004, ligt de definitieve Regiovisie voor. Gemeenten, provincie en schoolbesturen leggen daarin met elkaar vast welk voortgezet-onderwijsaanbod de komende jaren wordt ontwikkeld in de regio Overbetuwe.

De regio Overbetuwe

De regio Overbetuwe heeft twee gezichten. Enerzijds heeft het te maken met van oudsher een landelijk karakter met tal van afzonderlijke woonkernen. Anderzijds is het gebied de afgelopen decennia steeds meer de groeiruimte geworden voor de beide grote steden ten zuiden en ten noorden, Nijmegen en Arnhem. De regio bestaat thans uit de gemeenten Overbetuwe (onder meer Elst en Zetten), Lingewaard (onder meer Bemmelen en Huissen), het deel bezuiden de Rijn van de gemeente Arnhem en het deel ten noorden van de Waal van de gemeente Nijmegen. Op dit moment wonen er in de regio Overbetuwe ongeveer 153.000 mensen: gemeente Arnhem (65.000), gemeente Overbetuwe (40.000), gemeente Lingewaard (42.500) en gemeente Nijmegen (5.000).

Van de komende jaren staat een verdere toename van de bevolking te verwachten. Er liggen plannen voor de realisatie van 27.700 nieuwbouwwoningen, waarvan 12.000 in Nijmegen-Noord (Waalprong). De nieuwbouw zal leiden tot een aanwas van de bevolking met circa 65.000 inwoners. Op de lange termijn zal de regio Overbetuwe ongeveer 220.000 inwoners hebben, waarvan het merendeel woont op de centrale noord/zuid-as Arnhem-Elst-Nijmegen.

Het is duidelijk dat de bevolkingsgroei leidt tot meer vraag naar (voortgezet) onderwijs. Om de toekomstige behoefte in kaart te brengen heeft het ITS in opdracht van de provincie eind 2002

een leerlingenprognose opgesteld.¹ Juist in die periode werd evenwel duidelijk wat de gevolgen van de huidige economische stagnatie zijn voor de grote nieuwbouwplannen in de regio Overbetuwe. In de loop van 2003 zagen de gemeenten zich geconfronteerd met uitstel van bouwprojecten. Tot tweemaal toe is daarom de leerlingenprognose bijgesteld. Thans wordt rekening gehouden met een vertraging van 3-5 jaar voor de grote nieuwbouwplannen in Arnhem (wijk Schuytgraaf), Nijmegen (Waal sprong) en Elst (Westeraam).

Korte en lange termijn

De vertraging van de groei heeft de noodzaak van een gemeenschappelijke Regiovisie niet veranderd. De Regiovisie heeft een functie voor de lange termijn en legt de horizon bij 2020. Wel legt de vertraagde groei een extra last bij scholen en gemeenten. Enerzijds zou de langzamer opgangkomende groei ook moeten leiden tot langzamere groei van het onderwijsaanbod, anderzijds wil men juist de vele duizenden gezinnen die al in de eerst komende jaren de nieuwbouwwijken zullen bevolken adequaat bedienen. Zeker in groeiende nieuwbouwwijken speelt het onderwijsaanbod een belangrijke rol in ontwikkeling van sociale cohesie. In het bewustzijn dat visie op de lange termijn noodzakelijk is, maar dat de ook de vraag van de burgers van vandaag en morgen zwaar weegt, hebben schoolbesturen en gemeenten er voor gekozen om in de Regiovisie lange termijn visie en korte termijn plannen met elkaar te verbinden. De Regiovisie omvat plannen voor de realisatie van nieuw onderwijsaanbod, met name in Elst en de Waal sprong, waarbij gestart wordt op korte termijn, zodat ook huidige inwoners bediend kunnen worden en waarbij de scholen stapsgewijs meegroeien met de bevolkingstoename.

Betekenis van de Regiovisie

Het opstellen van een gemeenschappelijke visie op het voortgezet onderwijs was van meet af aan een ambitieus project. Niet alleen zou de Regiovisie moeten aangeven wie op welke plek welk onderwijs gaat realiseren, tevens moest de Regiovisie een component van daadwerkelijk visie op onderwijs omvatten. Welke kant gaat het onderwijs op? Hoe ontwikkelt de zorg voor risicoleerlingen zich? Hoe ziet het toekomstig vmbo eruit? Wat is de relatie van het onderwijs met zijn omgeving? Inhoudelijke ideeën zouden de visie op wat en waar moeten ondersteunen.

Welhaast nog ambitieuzer was de doelstelling om alle betrokken partijen te verenigen in één gemeenschappelijke visie: de provincie, vier gemeenten en acht schoolbesturen. Voor de gemeenten betekent het dat zij bereid moeten zijn hun eigen plannen (voor onderwijshuisvesting) af te stemmen met de partners in de regio. Schoolbesturen opereren op een maatschappelijk terrein dat alle kenmerken heeft van een concurrentiemarkt (fusies, profilering, expansie), maar dat tegelijkertijd voorziet in een publieke functie. Soms lijkt de concurrentiestrijd het daarbij te winnen van het algemeen belang. Het besef welke desastreuze dat kan hebben was bij alle partijen aanwezig – het voorbeeld van de impasse rondom het Rhedens College heeft permanent zijn dreigende schaduw over het proces van de Regiovisie geworpen.

Het proces van de Regiovisie heeft onmiskenbaar partijen bij elkaar gebracht. Het is gelukt om scherpe tegenstellingen rondom licentiaaanvragen te overwinnen. Schoolbesturen zijn in gesprek geraakt over de realisatie van nieuw praktijkonderwijsaanbod. Gemeenten hebben zich bereid verklaard om gezamenlijk naar de huisvestingsvragen te kijken. Zo bezien reikt de betekenis van de Regiovisie verder dan het afgesloten convenant. Voor het eerst hebben partijen – met vallen en opstaan – daadwerkelijk inhoud gegeven aan het begrip gezamenlijke verantwoordelijkheid.

¹ *Leerlingenprognose voortgezet onderwijs voor de regio Over Betuwe*. Vrieling e.a., ITS, januari 2003

In het kader van de Regiovisie een start gemaakt met een gesprek over de inhoudelijke ontwikkeling van het onderwijs. De problematiek van het vmbo is besproken en partijen hebben geconstateerd dat zij dezelfde problemen delen en dezelfde oplossingen verkennen. Hetzelfde geldt voor de zorgstructuur: nu nog zijn veel van de zorgvoorzieningen uitsluitend in Nijmegen of Arnhem gevestigd, maar partijen zijn het gesprek gestart om te kijken wat er op termijn in de regio Overbetuwe zelf nodig zal zijn.

De Regiovisie en het jaar dat daaraan gewerkt is, is een begin. De afspraken die zijn gemaakt moeten de komende jaren worden geëffectueerd. Onderling vertrouwen en de wil tot samenwerking moet verder groeien. Ook zal de Regiovisie verder verbreed moeten worden. Nu heeft de visie voornamelijk betrekking op het voortgezet onderwijs, maar het is moeilijk om de toekomst van het voortgezet onderwijs los te zien van die van het primair onderwijs, het speciaal onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs, het hoger onderwijs en de arbeidsmarkt. In die zin wordt met de Regiovisie vooral de *basis* gelegd voor verdere ontwikkeling. Het afgelopen jaar heeft laten zien dat er veel hoopvolle aanknopingspunten zijn: de grote ROC's in de regio hebben te kennen gegeven om mee te willen denken en de Samenwerkingsverbanden VO werken steeds nauwer samen voor de regio.

De regio Overbetuwe heeft twee gezichten, is hiervoor gezegd. Feitelijk bestaat de regio uit losse gebieden met een eigen karakter en dynamiek. Het grootste deel van de stad Arnhem ligt straks onder de Rijn. Nijmegen breidt sterk uit boven de Waal. Plaatsen als Bemmelen, Elst en Zetten hebben van oudsher een eigen regiofunctie. En over twintig jaar wonen er in het gebied, dat van noord tot zuid nog geen twintig kilometer meet, 200.000 mensen. Zij zullen het gebied een nieuwe identiteit geven, deels vanuit de traditie van de oude woonkernen, maar deels ook vanuit een nieuwe sociale structuren. De onderwijsinfrastructuur zal mede bepalend zijn of de 'regio' Overbetuwe uitgroeit tot één samenhangend woon-, werk- en leefgebied. Met de Regiovisie voortgezet onderwijs is daartoe een eerste aanzet gegeven.

2 De opzet van de Regiovisie

2.1 Leeswijzer

De voorliggende Regiovisie omvat drie kerndelen:

- inhoudelijke visie;
- allocatie van het onderwijsaanbod;
- procesafspraken.

De drie delen komen hierna in afzonderlijke hoofdstukken aan de orde. De Regiovisie omvat verschillende soorten informatie, namelijk concrete afspraken die partijen met elkaar maken (voornamelijk over de allocatie en het proces), intenties (bijvoorbeeld over de inhoudelijke ontwikkeling van het onderwijs en de zorg) en tenslotte achtergrondinformatie (overwegingen en toelichting). In de tekst is telkens aangegeven om wat voor type informatie het gaat. Dat is van belang, omdat in het convenant dat partijen met elkaar sluiten verwezen wordt naar de afspraken en intenties.

De Regiovisie is meer dan louter een lijstje van afspraken. Er is voor gekozen om in de tekst ook het nodige te laten terug komen van de afwegingen die zijn gemaakt. In dit hoofdstuk met name wordt aandacht besteed aan de uitgangspunten, die ten grondslag liggen aan de Regiovisie en aan de bredere context waarin de Regiovisie geplaatst moet worden. Deze *achtergrondinformatie* is bedoeld om derden inzicht te geven in de totstandkoming van de Regiovisie, maar vooral ook om betrokken partijen zelf een referentiepunt te bieden wanneer in de toekomst nieuwe vragen zich aandienen die in de geest van de Regiovisie opgelost moeten worden.

De Regiovisie kent vier bijlagen. De eerste bijlage omvat het fundament voor veel van de gemaakte afspraken, namelijk de leerlingenprognoses. In de bijlage worden de cijfers nader toegelicht. De overige bijlagen bevatten meer gedetailleerde beschrijvingen van de afspraken die zijn gemaakt rondom een drietal nieuwe ontwikkelingen in de regio, te weten de (nieuwe) scholen in Elst en de Waalsprong en het nieuwe Centrum voor Praktijkonderwijs Overbetuwe.

De bijlagen maken integraal onderdeel uit van de Regiovisie.

2.2 Uitgangspunten voor de Regiovisie

Achtergrond

Het fundament voor de Regiovisie is gelegd in 2002 toen provincie en gemeenten met elkaar een aantal uitgangspunten hebben vastgelegd. Samengevat luiden de acht uitgangspunten als volgt:

1. De Overbetuwe is een samenhangend gebied. Belangrijke beslissingen hebben gevolgen voor alle partijen en dienen daarom in samenhang met elkaar te worden genomen. Openheid en inzicht in elkaars plannen vormen een voorwaarde voor een vruchtbare samenwerking. Gemeenten zijn bereid om plannen op elkaar af te stemmen.

2. Gemeenten en provincie streven naar een compleet onderwijsaanbod van voortgezet onderwijs. Gemeentegrenzen zullen hierbij niet bepalend zijn.
3. Goede bereikbaarheid van de onderwijslocaties is van groot belang. Het openbaar vervoer kan daar een belangrijke rol in vervullen, evenals goede fietspaden via veilige routes.
4. In de structuur moet aandacht komen voor doorlopende leerlijnen in relatie tot de arbeidsmarkt; het voorkomen van voortijdig schoolverlaten en aansluiting naar de ROC's staan daarbij voorop.
5. De organisatie van het onderwijs is de verantwoordelijkheid van de school. Bestuurlijke schaalvergroting kan daaraan bijdragen, maar is geen vooropgezet doel.
6. Voorzieningen op het terrein van sport, cultuur, welzijn en zorg worden bij de planvorming betrokken.
7. Er dient een evenwicht te zijn tussen bestaande en nieuwe belangen.
8. De bezinning op de toekomstige ontwikkelingen binnen het onderwijs in het gebied hoeven de uitvoering van bestaande plannen niet te vertragen.

In de toenmalige uitgangspunten werd ook nog expliciet verwezen naar het speciaal en praktijkonderwijs in de regio. Later in het proces is geconstateerd dat het speciaal onderwijs afzonderlijke aandacht, buiten de context van de Regiovisie, vereist.

Terugkijkend op de uitgangspunten moet worden geconstateerd dat in het proces de aandacht meer is komen te liggen op de planning van het onderwijsaanbod zelf en minder op voorwaardelijke aspecten, zoals de relatie met overige voorzieningen in de regio of aspecten van ruimtelijke ordening. Die toespitsing is niet verwonderlijk, omdat – bij alle ambitie om tot een daadwerkelijke gezamenlijke visie te komen – de Regiovisie ook vooral bedoeld was om een aantal concrete knelpunten in de planning van het onderwijsaanbod op te lossen. Zo lagen er licentieaanvragen voor nieuw onderwijsaanbod in Elst, waartegen door partijen over en weer bezwaren waren ingediend en hadden meerdere partijen interesse kenbaar gemaakt voor het realiseren van aanbod in de Waalsprong. De uitgangspunten 7 en 8 verwijzen impliciet naar die vraagstukken. Het lag dan ook voor de hand dat de Regiovisie in elk geval voor de planning van het aanbod een oplossingskader zou moeten bieden. In de intentieverklaring die partijen, dit maal ook de schoolbesturen, in februari 2003 ondertekenden werd daarvoor de basis gelegd. Het ging om de volgende overwegingen en intenties²:

Partijen stellen vast:

- Het voorzieningenaanbod, waaronder het voortgezet onderwijs, heeft een belangrijke rol in het opbouwen en instandhouden van de sociale structuur in het gebied. De regio vormt, hoewel bestaand uit verschillende gemeenten en deelgebieden, een samenhangend verzorgingsgebied. Een evenwichtig onderwijsaanbod draagt bij aan de individuele ontplooiingskansen van kinderen in de regio én aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de regio als geheel.
- Gegeven de eigen verantwoordelijkheid van onderwijsinstellingen en gegeven de hoge eisen van kwaliteit die de samenleving aan het onderwijs stelt, is samenwerking en afstemming tussen partijen vereist om tot een evenwichtig onderwijsaanbod in de regio te komen.

Partijen streven naar:

- Een evenwichtig en volwaardig onderwijsaanbod naar geografische spreiding, onderwijstypen en schoolprofielen, met goede en veilige bereikbaarheid voor leerlingen in de regio.

² Intentieverklaring Regiovisie voortgezet onderwijs regio Overbetuwe, 27 februari 2003

- Een aanbod van verschillende typen onderwijs in de regio zelf, waarbij ruimte bestaat voor differentiatie naar denominatie, profiel en organisatievorm.
- Een optimale aansluiting op aangrenzende onderwijsvormen, zoals het primair onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs.
- Een volwaardig vmbo in de regio, met zo veel mogelijk doorlopende trajecten van beroepsvoorbereiding en –kwalificatie.
- Een volwaardige binnen- en bovenschools zorgstructuur en voor de regio adequaat bovenschools aanbod van zorgvoorzieningen.
- Een duurzame en efficiënte inzet van gemeenschapsmiddelen voor de opbouw, instandhouding en versterking van het voortgezet onderwijs.

In de intentieverklaring wordt meer expliciet aangegeven dat een balans gevonden moet worden in het onderwijsaanbod naar geografische spreiding, onderwijstypen en profielen. Dat aspect heeft in de uiteindelijke Regiovisie een vertaling gekregen in een zestal *principes* voor de aard en spreiding van het onderwijsaanbod in de regio³:

- *Principe van nabijheid*
Elk kerngebied in de regio heeft een eigen onderwijsaanbod. De kerngebieden zijn: Arnhem-Zuid, Elst, Bemmelen, Waalsprong, Zetten. (N.B. De indeling van de regio in kerngebieden komt hierna nog aan de orde.)
- *Principe van volwaardigheid*
Elk kerngebied heeft een volwaardig aanbod van vmbo, havo en vwo. Volwaardigheid in verband met het vmbo wil hier niet zeggen dat alle programma's moeten worden aangeboden, wel dat sprake moet zijn van voldoende keuzemogelijkheid.
- *Principe van eigen voedingsgebied*
In beginsel heeft elk cluster van scholen per kerngebied een eigen voedingsgebied, dat zo groot is dat de scholen bedrijfseconomische bestaanszekerheid hebben. De voedingsgebieden overlappen aan de randen.
- *Principe van gedifferentieerd aanbod en profilering*
Meerdere scholen binnen één kerngebied met hetzelfde aanbod (vmbo, havo, vwo) is alleen dan wenselijk wanneer dit bijdraagt aan het daadwerkelijk verbreden van het aanbod voor ouders en kinderen. Dat kan alleen als er sprake is van een duidelijke, onderscheiden profilering van de scholen.
- *Principe van bestaande rechten*
Het toepassen van de principes kan er niet toe leiden dat bestaande scholen worden (buiten-) gesloten. Bestaande 'rechten' worden gerespecteerd.

De principes aldus geformuleerd leiden ertoe dat voor elk van de vijf genoemde kerngebieden er een aanbod moet zijn/komen van vmbo, havo en vwo. Een fundamentele aanname is het *principe van de voedingsgebieden*: het onderwijsaanbod in een gebied groeit als de aanwas van de basisgeneratie daartoe de ruimte biedt. Elke andere groei gaat ten koste van scholen in een ander voedingsgebied en kan daarmee de bestaansgrond van die scholen aantasten. Het principe van de voedingsgebieden sluit concurrentie tussen scholen niet uit, maar stelt daaraan wel grenzen. Dat betekent dat er altijd sprake moet zijn van een gecontroleerde groei en gecontroleerde concurrentie. Het onderwijsaanbod moet in beginsel de leerlingen uit het eigen voedingsgebied

³ Schets van de Regiovisie Voortgezet Onderwijs regio Overbetuwe, 2 juli 2003.

bedienen. Het is mogelijk meer dan de *basisvoorziening* van één school voor vmbo, havo en vwo in een kerngebied te vestigen, mits het voedingsgebied dit toelaat (dat wil zeggen er genoeg leerlingen zijn voor) en mits voldaan wordt aan de eisen van gedifferentieerd aanbod en profilering.

De principes hebben met name de functie om met tegenstrijdige belangen om te gaan, wanneer schoolbesturen ‘concurrerende’ plannen hebben. Daarnaast zijn de principes een uitdrukking van de ambitie om tot een volwaardig onderwijsaanbod te komen voor de regio.

Afspraken Regiovisie

Met de voorliggende Regiovisie komen partijen overeen de volgende uitgangspunten te hanteren:

1. Samenhang regio Overbetuwe

Het voorzieningenaanbod, waaronder het voortgezet onderwijs, heeft een belangrijke rol in het opbouwen en instandhouden van de sociale structuur in het gebied. De regio vormt, hoewel bestaand uit verschillende gemeenten en deelgebieden, een samenhangend verzorgingsgebied. Een evenwichtig onderwijsaanbod draagt bij aan de individuele ontplooiingskansen van kinderen in de regio én aan de ontwikkelingsmogelijkheden van de regio als geheel. Belangrijke beslissingen hebben gevolgen voor alle partijen en dienen daarom in samenhang met elkaar te worden genomen.

2. Onderwijsaanbod

In het belang van de regio wordt een evenwichtig en volwaardig onderwijsaanbod ontwikkeld naar geografische spreiding, onderwijstypen en schoolprofielen, met een aanbod van verschillende typen onderwijs in de regio zelf, waarbij ruimte bestaat voor differentiatie naar denominatie, profiel en organisatievorm. Voor de aard en spreiding van het onderwijsaanbod gelden de *principes* van nabijheid, volwaardigheid, eigen voedingsgebied, gedifferentieerd aanbod en profilering en bestaande rechten (zie hiervoor).

3. Onderwijsinhoud

De inrichting van het onderwijs is de verantwoordelijkheid van de afzonderlijke scholen. Alle partijen streven naar:

- een optimale aansluiting op aangrenzende onderwijsvormen, zoals het primair onderwijs, het middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs,
- een volwaardig vmbo in de regio, met zo veel mogelijk doorlopende trajecten van beroepsvoorbereiding en –kwalificatie,
- een volwaardige binnen- en bovenschools zorgstructuur en voor de regio adequaat bovenschools aanbod van zorgvoorzieningen.

4. Voorwaarden

Uitgangspunt voor alle partijen is een duurzame en efficiënte inzet van gemeenschapsmiddelen voor de opbouw, instandhouding en versterking van het voortgezet onderwijs. Overheden in de regio spannen zich - binnen de bestaande financiële randvoorwaarden - in voor de realisatie van adequate en volwaardige huisvesting voor de scholen. Gemeentegrenzen zijn daarbij niet alleen bepalend. Voorts spannen de overheden zich in voor het realiseren van goede bereikbaarheid van de onderwijslocaties, onder meer via openbaar vervoer en goede fietspaden via veilige routes.

Waar mogelijk worden voorzieningen op het terrein van sport, cultuur, welzijn en zorg bij de planvorming betrokken.

2.3 Regiovisie in breder perspectief

Toelichting

Eén van de hiervoor genoemde uitgangspunten heeft betrekking op de aansluiting van het voortgezet onderwijs met het andere onderwijs, met name het middelbaar beroepsonderwijs. In het volgende hoofdstuk gaan we nader in op de inhoudelijke aspecten van de aansluiting. Tijdens het proces van de Regiovisie is een aantal malen geprobeerd het draagvlak te verbreden en ook de aspecten van de aansluiting – overigens ook met andere voorzieningen dan onderwijs – in de Regiovisie te betrekken. Aanvankelijk, vóór 2003, is gekozen voor een breed opgezet proces met betrokkenheid van tal van maatschappelijke belanghebbende. Geconstateerd is toen dat het proces te wijldopig werd en concrete ontwikkelingen de brede discussie voorbij schoten. De hierboven geschetste toespitsing van de uitgangspunten op de problematiek van de planning van het onderwijsaanbod is illustratief voor de overgang van een heel brede naar een meer geconcentreerde benadering.

Een en ander neemt niet weg dat ook in de loop van het latere proces nog nadrukkelijk is gekeken naar de raakvlakken met verwante onderwijsvoorzieningen. De ROC's in Nijmegen en Arnhem zijn uitgenodigd om zich – op termijn – aan te sluiten bij de Regiovisie en hebben daar positief op gereageerd. Wel is gebleken dat de noodzaak voor de schoolbesturen in het voortgezet onderwijs om eerst hun 'eigen' zaken te regelen, het overleg met de ROC's enigszins naar achteren heeft geschoven.

Mede onder invloed van de Regiovisie hebben de ROC's, waarbij ook het ROC A12, zich bezonnen op de mogelijkheden om in de regio Overbetuwe een mbo-aanbod te ontwikkelen. Het lijkt er nu op dat het Rijn-IJssel College uit Arnhem zijn activiteiten in Elst zal gaan uitbreiden. Tezamen met het reeds aanwezige mbo-aanbod in Arnhem-Zuid en Nijmegen lijken daarmee voldoende mogelijkheden voor de regio aanwezig om daadwerkelijke aansluiting te realiseren tussen vmbo en mbo. Een aantal scholen in de regio heeft daarnaast een samenwerkingsrelatie met het ROC A12 met vestigingen in o.a. Arnhem, Velp en Ede. ROC A12 onderzoekt samen met haar partners hoe en op welke locaties in de regio gewerkt kan worden aan een goede aansluiting tussen voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs.

Zeker voor het nieuwe onderwijsaanbod, dat is gepland in Elst, in de Waalsprong en voor het Praktijkonderwijs, geldt dat de relatie met het primair onderwijs van groot belang is. Door een goede aansluiting te vinden bij de basisscholen verzekeren de scholen zich van hun instroom en kunnen zij een goede doorlopende leerweg realiseren. In Elst hebben de scholen voor voortgezet onderwijs afgesproken hun contacten met het primair onderwijs onderling af te stemmen (zie bijlage 2). Op die manier willen zij ouders en kinderen adequaat voorlichten over de mogelijkheden van hun scholen, zonder louter eenzijdig te 'werven' voor de eigen school. Het dwingt de scholen om een duidelijk eigen profiel te ontwikkelen, dat herkenbaar en onderscheidend is voor de basisscholen en voor ouders. Het uitgangspunt van een gedifferentieerd aanbod wordt daarmee recht gedaan.

De Regiovisie heeft vooral betrekking op de planning en inhoudelijke richting van het onderwijs. De formele betrokkenheid van de gemeenten en provincie beperkt zich daarbij tot de huis-

vesting (gemeenten) en advisering over licentiaaanvragen (provincie). In de regio Overbetuwe gaat de betrokkenheid van de provincie en gemeenten echter veel verder dan dat. De overheden hebben een voortrekkersrol gespeeld bij de totstandkoming van de Regiovisie. In het bijzonder de provincie heeft zich politiek en ambtelijk ingespannen om tot een vergelijk met alle partijen te komen. Voor de overheden betekent de Regiovisie dat zij met het onderwijsveld afspraken kunnen maken over huisvesting en meer, tegen de achtergrond van een gemeenschappelijke visie op de onderwijsinfrastructuur voor de komende 10-20 jaar. Dat opent de weg voor huisvestingsafspraken, maar ook voor verdere verdieping van het aanbod, bijvoorbeeld als het gaat om de ontwikkeling van de zorgstructuur rondom het onderwijs (samenwerking met de jeugdzorg) en de preventie van schooluitval en jeugdwerkloosheid. Ook voor de provincie en gemeenten is de Regiovisie een belangrijke toetssteen voor de samenwerking in de ontwikkeling van de regio Overbetuwe. Het uitgangspunt dat gemeenten verantwoordelijkheid nemen voor de realisatie van adequate huisvesting voor de scholen is niet onproblematisch. Enerzijds is volwaardige en gelijkwaardige huisvesting voor scholen een voorwaarde om tot een evenwichtig aanbod te komen, anderzijds hebben de gemeenten te maken met beperkte financiële mogelijkheden. Eén van de meeste opmerkelijke winstpunten van de Regiovisie is de bereidheid van gemeenten om gezamenlijk de kosten te dragen voor de huisvesting van het nieuwe Centrum voor Praktijkonderwijs Overbetuwe. Die bereidheid toont aan dat het gemeenten ernst is om niet langer gemeentegrenzen de samenwerking te laten beperken. Dezelfde gezamenlijkheid is gevraagd om het gehele plan van de Regiovisie voor een evenwichtig onderwijsaanbod te realiseren. Primair dragen gemeenten daarbij hun eigen verantwoordelijkheid, maar waar nodig moet de collectieve verantwoordelijkheid ondersteuning bieden.

Afspraken Regiovisie

Met de voorliggende Regiovisie komen partijen overeen:

- 1. Aanvullend op de Regiovisie, samen met de betrokken ROC's, een plan op te stellen voor de ontwikkeling van een volwaardig en evenwichtig aanbod van middelbaar beroeps-
onderwijs en voor de aansluiting tussen voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs (Regiovisie Beroepskolom).**
- 2. Een werkgroep in te stellen die op korte termijn de financiële aspecten van de uit de Regiovisie voortkomen plannen (inclusief het Centrum voor Praktijkonderwijs) in kaart brengt, met name wat betreft huisvesting. De werkgroep inventariseert eventuele knelpunten en stelt mogelijke oplossingen voor. De werkgroep bestaat primair uit vertegenwoordigers van de vier gemeenten (of door hen aangezochte personen).**

3 Inhoudelijke visie

Dit hoofdstuk van de Regiovisie wijkt af van de andere hoofdstukken in de zin dat er geen concrete afspraken zijn te maken over de wijze waarop de scholen hun onderwijs inhoud en vorm geven. Evenmin is er sprake van één gemeenschappelijke onderwijsinhoudelijke visie in de Overbetuwe. Integendeel juist de diversiteit en eigen verantwoordelijkheid op dit punt vormen bouwstenen voor evenwichtigheid en pluriformiteit van het aanbod.

Toch speelt de inhoudelijke discussie een belangrijke rol. In het kader van de Regiovisie is door betrokken partijen gesproken over de toekomst van het onderwijs, aan de hand van de thema's vmbo, havo/vwo en zorg. Opvallend is, dat er bij de scholen en anderen in de regio een breed draagvlak bestaat voor vernieuwingen in het onderwijs. In feite is er sprake van een sterke gemeenschappelijkheid in de processen die scholen nu al ingaan om het onderwijs voor de komende jaren vorm te geven. Een aantal constatering springen daarbij in het oog:

- Scholen zoeken een balans tussen klein- en grootschaligheid. De oplossing lijkt te liggen in het vormen van relatief zelfstandige, geschakelde eenheden (denk aan juniorcollege, bovenbouw vmbo, studiehuis havo/vwo). De huisvesting van de toekomst zal op die trend inspelen door te kiezen voor relatief kleinere, verbonden eenheden.
- De toekomst van het vmbo laat een zekere tweedeling zien tussen onder- en bovenbouw. Voor de bovenbouw is (programmatische) aansluiting bij het mbo noodzaak. Fysieke nabijheid tussen vmbo en in de regio aanwezig mbo draagt belangrijk bij aan de aansluiting.
- Er is behoefte aan een regionaal centrum voor praktijkonderwijs. Het centrum moet voldoende volume hebben om aan de toekomstige regionale behoefte te kunnen voldoen.
- Visie is een sleutelwoord in de toekomstige ontwikkeling van het onderwijs. Een meer klantgerichte en open benadering veronderstelt dat scholen een duidelijke eigen koers en profilering hebben. De meer naar buiten gerichte stijl van onderwijs zal zijn invloed hebben op de wijze van bouwen en de locaties van de scholen.

Er zijn drie zeer constructieve bijeenkomsten gehouden waarin door de deelnemers is gesproken over een visie op het vmbo, op het havo/vwo en op de zorg voor leerlingen. Naast de scholen waren bij de bijeenkomsten ook vertegenwoordigers van gemeenten, provincie, jeugdzorg, Samenwerkingsverbanden VO, ROC en anderen aanwezig. Tijdens elke bijeenkomst werd aan de aanwezigen een prikkelde visie op het onderwijs en de zorg van de toekomst voorgelegd. Opmerkelijk was hoezeer de aanwezigen niet alleen problemen, maar ook oplossingsrichtingen met elkaar bleken te delen. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste van die gemeenschappelijke denk- en ontwikkelingsrichtingen aangegeven. Het doel is om betrokken partijen een kader te bieden voor verdere uitwisseling en samenwerking en om anderen een doorkijk te bieden op het onderwijs van de toekomst. Zoals hiervoor al aangegeven is de inhoudelijke koers daarnaast van belang voor de huisvestingsvraag: meer dan voorheen wil men onderwijsvisie tot uitdrukking laten komen in de aard van de huisvesting en inrichting.

De tekst van dit hoofdstuk van de Regiovisie verwijst zoals gezegd naar overwegingen en intenties. Aan het slot van paragraaf 3.3 zijn wat betreft het thema zorg wél een aantal *afspraken* in het kader van de Regiovisie opgenomen.

3.1 Vmbo

Geen ander onderwijstype staat zo nadrukkelijk ter discussie als het vmbo. En het is geen makkelijke discussie. Het vmbo kent vele problemen, die deels voortkomen uit de aard van de leerlingenpopulatie en deels uit de structuur en structuurwijzigingen van het onderwijs zelf. De problemen van het vmbo overschaduwden de sterke kanten van dit onderwijs. Op enig moment hebben partijen betrokken bij de Regiovisie met elkaar geconstateerd dat de plannen en debatten te eenzijdig over de 'vlaggenschepen' van het onderwijsaanbod, de havo/vwo-scholen, gingen en dat uitgerekend het onderwijstype met de meeste leerlingen en de meeste problemen een onderbelichte rol speelde.

Het vmbo is de samenvoeging van het vroegere vbo en het mavo. In de leerwegen in het vmbo komt die oude tweedeling nog terug: wat voorheen mavo heette, is tegenwoordig veelal het vmbo-t (theoretische leerweg). De positie en ook de problematiek van het vmbo-t is wezenlijk verschillend van de vraagstukken waar het oude vbo mee te maken heeft.

Het oude vbo-aanbod (basisberoepsgerichte en kaderberoepsgerichte leerweg) is in de regio verspreid over vijf locaties: Arnhem-Zuid, Elst, Huissen, Bemmelen en Zetten. Afhankelijk van de richting (sector) leiden de afdelingen soms een meer of minder moeizaam bestaan. Zoals ook elders in het land is er sprake relatief veel verschillende programma's, inclusief daarbij behorende kosten, met weinig leerlingen. Dat geldt met name voor de sector techniek. In die sector is men dan ook al geruime tijd bezig zich te bezinnen op de inhoud en vorm van het onderwijs. Er wordt gewerkt aan een reductie van programma's, aan nieuwe, meer aantrekkelijke onderwijsvormen en aan nieuwe inhoud. Dergelijke vernieuwingen vragen omvangrijke investeringen, niet alleen in materiële voorzieningen, maar vooral ook in kwaliteit en innovatiekracht bij de eigen organisatie.

Eén van de belangrijke conclusies uit de themabijeenkomst over het vmbo was, dat alle vmbo-locaties bezig zijn met genoemde vernieuwingen, veelal zelfs in dezelfde richting werkend, maar dat er niet of nauwelijks sprake is van uitwisseling, samenwerking of wederzijdse ondersteuning. Tegelijkertijd leidt de versnippering van *innovatiekracht* tot onmiskenbaar moeizame vooruitgang van de noodzakelijke vernieuwing.

Er is in het Nederlandse onderwijsbestel één concreet moment aan te wijzen waar leerlingen massaal afhaken zonder een startkwalificatie behaald te hebben. Dat moment ligt op en direct na de overgang tussen vmbo en mbo. Er gaat nog te veel fout in de studiekeuze, in de pedagogische en programmatische aansluiting, in de overdracht van informatie en in het laten doorlopen van zorg. Om die reden hebben de landelijke overheid en koepelorganisaties zwaar ingezet op de verbetering van de aansluiting vmbo-mbo (de zogenaamde beroepskolom).

De in de afgelopen decennia opgebouwde scheiding (kloof) tussen vmbo en mbo zal in de komende jaren snel aan betekenis afnemen. Nu al wijzen vele, vaak lokale initiatieven, op het langzaam vervagen van de grens tussen vmbo en mbo. Het snelst gaat die ontwikkeling voor de 'onderkant' van het onderwijs, de basisberoepsgerichte leerweg in het vmbo en de niveau I en II opleidingen in het mbo.

In een poging om de discussie over de aansluiting vmbo-mbo verder te stimuleren is de scholen tijdens de themabijeenkomst het perspectief voorgehouden van een nog verdergaande samenwerking tussen vmbo en mbo. Kernpunten van die visie zijn:

- Het vmbo wordt opgesplitst in een basisgedeelte van 2-3 jaar en een beroepsgericht kopgedeelte van 1-2 jaar.
- In het basisdeel krijgen de leerlingen een brede vorming ('basisvorming') met veel praktijkgericht (maar niet beroepsgericht) onderwijs.
- Het kopdeel maakt integraal deel uit van de beroepsopleiding en vormt het propedeusejaar voor de beroepsopleiding. In dat jaar oriënteren de leerlingen zich op de beroepskeuze en wordt een keuze gemaakt voor een passende leerweg en niveau. Voor het mbo biedt het propedeusejaar de mogelijkheid om de heterogene leerlingenpopulatie beter 'determineren' en een passende match te maken tussen vraag en aanbod. Het propedeusejaar is een coproductie van vmbo en mbo.
- Er komt een sterke reductie van opleidingen en programma's en de beroepsgerichte programma's worden gebundeld in qua schaal en faciliteiten sterke centra (beroepsscholen).
- Voor de regio betekent deze visie dat er een beperkt aantal sterke 'beroepsscholen' zouden moeten komen, die een krachtenbundeling zijn van bestaande scholen. De beroepsscholen zouden een kwalitatief hoogwaardige en innovatieve uitstraling moeten krijgen; aantrekkelijk voor leerlingen, docenten en partners in het bedrijfsleven.

De discussie over de gepresenteerde visie maakt duidelijk dat er inhoudelijk veel herkenning is, maar dat de regio als samenwerkingsplatform daarbij (nog) geen belangrijke rol speelt. Zo hebben de vmbo-scholen en het ROC in Nijmegen recent afspraken gemaakt om de aansluiting te gaan verbeteren, onder meer door programmatische en organisatorische samenwerking. De toekomstige school in de Waalsprong zal vooral met dat kader te maken hebben. In Arnhem-Zuid heeft AREVO (voorheen AVOA en Olympus College) een strategische alliantie met het ROC Rijn-IJssel College. In het kader van die alliantie wordt op verschillende punten gewerkt aan verbetering van de aansluiting. De eveneens fuserende schoolbesturen van OBC (vmbo met name in Huissen) en HPC (Zetten) hebben samenwerkingsafspraken met ROC A12 voor de vestigingen in Ede en Velp.

Terwijl dus enerzijds er verschillende, hoopvolle initiatieven zijn om de aansluiting tussen vmbo en mbo te versterken, moet anderzijds worden vastgesteld dat er (nog) geen sprake is van regionale samenhang en dat de versnippering in het vmbo voortduurt. Scholen oriënteren zich op mbo-partners in Nijmegen, Arnhem en zelfs Ede en minder op elkaar en op gezamenlijke oplossingen.

Er zijn echter ook signalen dat de regio als eenheid van samenwerking aan belang wint. Zo wil het Rijn-IJssel College het onderwijsaanbod in Elst gaan uitbreiden en de samenwerking met het aldaar aanwezige vmbo gaan versterken. Voor de nieuwe school die in de Waalsprong is voorzien wordt gedacht aan nauwe samenwerking voor het vmbo (met name techniek) met de partners in Elst.

Zoals gezegd is de positie van het vmbo-t anders. Ondanks de intentie van de wetgever om het oude mavo en vbo te integreren in een nieuwe onderwijssoort, hebben veel scholen er voor gekozen om het vmbo-t aan te haken bij het havo/vwo. De samenvoeging van vbo en mavo in het nieuwe vmbo is mede daardoor voor een groot deel mislukt. Terwijl enerzijds de integratie met het vbo zeer moeizaam verloopt, wordt anderzijds de afstand tussen havo en mavo groter. De wetgever heeft bewust gekozen voor vergroting van die afstand en dat onder meer in de programma's en examinering laten terugkeren.

Daarmee is de inhoudelijke positionering van het vmbo-t onzeker geworden en ook de conceptueel toch al zwakke gemengde leerweg verder onder druk komen te staan.

De discussie is nog allerminst uitgekristalliseerd. Er is een sterke druk vanuit scholen om het vmbo-t aan het aantrekkelijkere havo/vwo gekoppeld te houden. Kijkend naar het onderwijsbestel is het echter absolute noodzaak om de verbinding van het vmbo-t en het mbo te versterken. De toekomst van dit onderwijstype ligt in het verenigen van die twee ogenschijnlijk tegengestelde doelstellingen.

Parallel aan de verbinding tussen havo en hbo, moet het vmbo-t een aansluiting krijgen met het mbo (niveau 3 en 4). Daarbij moet gekozen worden voor samenwerking met het mbo, maar het ligt wellicht meer voor de hand om te kiezen voor een variant met een eigen invulling voor de bovenbouw vmbo-t, waarin sprake is van meer ruimte voor theoretisch onderwijs en daarnaast brede beroepsoriëntatie past (vgl. ideeën voor vak technologie).

3.2 Havo/vwo

Het havo en vwo zijn populaire onderwijssoorten, niet alleen bij ouders en leerlingen, maar ook bij de schoolbesturen. Scholen kiezen er voor om zich vooral met hun havo/vwo-aanbod te profileren. Er zijn dan ook tal van varianten ontstaan die inderdaad als ‘vlaggenschepen’ van het aanbod aangemerkt kunnen worden, denk aan het tweetalig onderwijs en het categoriaal gymnasium en havo. Die profilering is noodzakelijk om de school herkenbaar te houden in een gebied waarin binnen een straal van 10-20 kilometer een groot aanbod bestaat. De profilering heeft grote voordelen omdat zo een meer complementair en minder overlappend aanbod ontstaat. Er valt voor ouders en kinderen iets te kiezen.

De andere kant van de medaille is dat de profilering bepaald geen motor voor samenwerking vormt. Samenwerking die, in het licht van de opgaven waar deze onderwijstypen in de toekomst voor staan, zeker niet overbodig is te noemen.

Ook het havo en vwo hebben met ingrijpende onderwijsvernieuwingen te maken. De omslag naar meer vraaggericht, op individuele competentieontwikkeling toegesneden onderwijs stelt ook hier nieuwe eisen. Het deels geslaagde studiehuis is een uitdrukking van die omslag.

Kijkend naar de ontwikkelingen in het havo/vwo dan kan de genoemde omslag doorgetrokken worden naar een visie op het toekomstige havo/vwo. Kernbegrippen zijn:

- Contextrijk leren. Ook in het havo/vwo wordt het buitenschools leren belangrijker en komt er meer expliciete aandacht voor het (ongestuurd) leren en werken buiten de school. Leerlingen leren verantwoordelijkheid te dragen (versus ‘leren onder een stolp’). Het onderwijs sluit meer aan bij onderwerpen en vragen waar de leerlingen ook buiten de school mee te maken krijgen. De school werkt nauw samen met partners, zoals bedrijven en instellingen.
- Vraaggestuurd en competentiegericht leren. Het onderwijs wordt minder aanbodgericht. De school is beter in staat om verschillen tussen leerlingen te herkennen en te waarderen en kan een passend aanbod bieden. De structuur van vakken en eindtermen wordt minder dwingend. Leerlingen leren kennis en vaardigheden te benutten in praktische situaties passend bij hun opleidingsniveau.
- Minder dwang van structuur. De betekenis van leerjaren, vakken en programma’s wordt kleiner. Werkvormen worden passend gekozen.
- De havo-bovenbouw kent een geïntegreerde mbo-beroepsopleiding op niveau II. Leerlingen kunnen kiezen voor een beroepsgerichte afsluiting. Er is nauwe samenwerking met het ROC op dit punt.

Het sleutelwoord voor de havo/vwo-school van de toekomst is openheid. Openheid in de programma's, in de samenwerking met partners en openheid ook in de vormgeving van de huisvesting. De school als tamelijk geïsoleerde enclave in de maatschappij verdwijnt nog meer.

De genoemde profilering van scholen en de geschetste vernieuwingen in het onderwijs sluiten elkaar niet uit – integendeel veel van de genoemde vernieuwingen maken onderdeel uit van de profilering waar scholen voor kiezen. Toch geldt ook hier dat, waar het gaat om samenwerking met derden (ROC, bedrijven en instellingen, hoger onderwijs), op zijn minst een zekere afstemming tussen scholen wenselijk lijkt en dat 'concurrentie' op dit vlak weinig efficiënt is. Zo is er wel een zekere spanning tussen het zoeken van een inhoudelijk profiel, gebaseerd op visie en onderwijsaanbod, en het realiseren van een in brede zin kwalitatief hoogstaand aanbod voor de *hele* regio.

3.3 Zorg in het onderwijs

Het voortgezet onderwijs heeft een sterke ontwikkeling doorgemaakt als het gaat om de zorg die men leerlingen kan bieden die om welke redenen dan ook in moeilijkheden raken op school. Binnen de school is men beter in staat problemen te herkennen en passend te reageren. Buiten de school werkt men aan samenwerking met partners als de leerplichtbureaus, jeugdzorg en GGD. Globaal kan een onderscheid gemaakt worden tussen zorg *in* de school, zorg *rondom* de school en *bovenschoolse* onderwijsvoorzieningen.

De zorg in de school is primair de verantwoordelijkheid van de school zelf. Veel scholen kennen een interne zorgstructuur met leerlingbegeleiders, mentoren en een zorgcoördinator. Er gelden (nog) geen normen voor de wijze waarop een dergelijk zorgstructuur er uit moet zien, of aan welke formatieve en kwalitatieve eisen die zou moeten voldoen. Toch gaan er in het land wel stemmen op om toe te werken naar een soort basisniveau in de leerlingenzorg, waarbij de scholen hun vrijheid houden om hun zorg naar believen in te richten, maar er tegelijkertijd een aantal minimumeisen worden geformuleerd. Zo is bij de invoering van de zorgteams in de regio Nijmegen gesteld dat elke schoollocatie een eigen zorgcoördinator moet hebben. Vooral nog lijkt het vooral een taak van de Samenwerkingsverbanden VO om naar een basisniveau in de zorg toe te werken.

Bij de zorg rondom de school zijn ook andere partijen betrokken. Leerplicht en GGD zijn al langer nauw bij de zorg op school betrokken. Nieuwer is dat ook de jeugdzorg streeft naar een preventieve, schoolnabije werkwijze. In Arnhem en Nijmegen zijn zogenaamde zorgteams opgericht, waarin vertegenwoordigers van de school en de hulpverleners met elkaar leerlingen bespreken. Deze zorgteams zijn ook landelijk hét instrument geworden voor samenwerking tussen onderwijs en andere maatschappelijke instellingen rondom de zorg voor leerlingen.

Het ligt voor de hand dat in de regio Overbetuwe een dekkend en kwalitatief adequaat netwerk van zorgteams ontstaat. Belangrijk is gebleken in de praktijk dat de teams kunnen terugvallen op een centrale aansturing. Dat wil zeggen dat de kwaliteit van de teams wordt bewaakt en ondersteund door de centrale deelnemende instellingen (Bureau Jeugdzorg, Samenwerkingsverbanden, gemeenten, GGD) en dat er een centraal team is dat de coördinatie op de verwijzingen houdt (PCL).

Hier doet zich het probleem voor dat de regio Overbetuwe wat betreft de zorg verdeeld is in twee gebieden, regio Arnhem en regio Nijmegen (denk aan de werkgebieden van de Samenwerkingsverbanden VO, het RMC, de jeugdzorg). Vanuit de beide grote steden wordt de zorg rondom de scholen 'aangestuurd'. Het tussengebied op de oost/west-as van Zetten-Elst-Bemmel bevindt zich vaak letterlijk op de randen van de beide stedelijke verzorgingsgebieden. Er is wel sprake van steeds meer samenwerking tussen de instellingen in de twee steden, waarvan het tussengebied kan profiteren. Zo heeft bijvoorbeeld de provincie het tot haar beleid gemaakt om de totstandkoming van een dekkend netwerk van zorgteams in de hele provincie te stimuleren. Het is de vraag of die groeiende samenwerking voldoende is om het gebied tussen de rivieren adequaat te kunnen bedienen. Zou een specifiek op de regio Overbetuwe gerichte coördinatie niet beter passen bij de ontwikkeling van het voortgezet onderwijs en de zorg aldaar? Leidt het handhaven van twee 'invloedsferen' (vanuit Arnhem en Nijmegen) in het gebied niet tot ongewenste verschillen in de aard en kwaliteit van de zorg tussen scholen die feitelijk burens zijn in dezelfde regio?

Tijdens de themabijeenkomst over de zorg is deze vraag uitvoerig besproken. De discussie spitte zich daarbij toe op de vraag of er wel zoiets bestaat als de 'regio Overbetuwe'. Het debat daarover is nog scherper als het gaat om de bovenschoolse opvangvoorzieningen.

Leerlingen die niet meer in school te handhaven zijn worden opgevangen in bovenschoolse, veelal projectmatige voorzieningen. Zowel Arnhem als Nijmegen kennen een breed aanbod van uiteenlopende voorzieningen. Kenmerken is dat al deze bovenschoolse voorzieningen in het centrum van de beide steden liggen. In het gebied tussen de rivieren is er niet of nauwelijks aanbod van opvangvoorzieningen. Leerlingen uit Elst of Bemmel zijn aangewezen op de twee grote steden. Nu is het nog vaak zo dat de vraag waar die leerling uiteindelijk belandt, afhangt van bestaande contacten, toeval en gebrekkige informatie.

Tot welke conclusie moet deze constatering leiden? Is het reden om de samenwerking en afstemming tussen Arnhem en Nijmegen te verbeteren en de scholen en gemeenten in de Overbetuwe nauwer te betrekken bij de verbanden in de grote steden? Of zou gekozen moeten worden voor een meer eigenstandig op de regio gericht beleid, dat voorziet in beleid en aanbod in en voor de regio?

In de themabijeenkomst werd een visie geschetst op een expertise- en opvangcentrum voor leerlingen uit de regio, gestoeld op een regionale structuur van zorgteams en verwijzing. Over de waarde van een dergelijk centrum bestond weinig verschil van mening. Wel over de vraag of zoiets voor de regio Overbetuwe zou moeten worden ingericht. Er bleek bij een deel van de aanwezigen een sterke voorkeur om het gebied te blijven verzorgen vanuit de twee steden en de nadruk te leggen op betere samenwerking met partijen in het gebied tussen de rivieren. In die redenering is er (nog) geen sprake van een eigenstandige regio. Anderen wezen op de al jarenlange worsteling, zowel in Arnhem als in Nijmegen, om een evenwichtige samenwerking op te zetten met de kleinere regiogemeenten. De ervaring leert dat die processen uiterst moeilijk verlopen. Voorstanders van een regionale aanpak wijzen op het huidige en toekomstige volume aan leerlingen (en dus ook leerlingen met problemen) in het gebied en de onmogelijkheid om die als het ware 'op afstand' te blijven bedienen. Ook wijzen zij op de noodzaak om aan de versterking van de sociale samenhang in het gebied bij te dragen door juist wel voor een regionale aanpak te kiezen.

De conclusie van het debat was drieledig:

- Er is een verdere inhoudelijk ontwikkeling van de zorg nodig, zowel in, rondom als boven de school. De zorg moet geënt worden op nieuwe onderwijsconcepten zoals die worden ontwikkeld (zie ook 3.1 en 3.2).
- Er moet onderzoek gestart worden naar de sterke en zwakke punten van de huidige organisatie van het zorg/opvangaanbod. Uit de inventarisatie moet blijken wat nu en in de toekomst wenselijk. Het onderzoek moet ook duidelijk maken wat op het vlak van de zorg een zinvolle regiobenadering is.
- Het gesprek over de zorg in het onderwijs tussen partijen uit de twee grote steden én de tussenliggende plaatsen moet worden voortgezet. Niet alleen met het oog op uitwisseling van inzichten en ervaring, maar ook met het oog op oplossen van knelpunten en tijdig inspelen op vragen en problemen van de toekomst.

Tot slot van dit gedeelte over de zorg wordt specifiek aandacht geschonken aan het praktijkonderwijs. Deze soort onderwijs komt grotendeels voort uit het voortgezet speciaal onderwijs, namelijk het vso-mlk (moeilijk lerende kinderen). Sinds enkele jaren heeft het praktijkonderwijs een bijzondere positie binnen het reguliere voortgezet onderwijs. In het praktijkonderwijs wordt kinderen onderwijs en zorg geboden en wordt opgeleid voor een positie op de arbeidsmarkt. Leerlingen worden via een verwijzing toegelaten op het praktijkonderwijs. In de regio Overbetuwe is er op dit moment één school waar praktijkonderwijs wordt aangeboden, de nevenvestiging van de Praktijkschool Joannes in Bommel.

In het kader van de Regiovisie is het initiatief ontstaan om vanuit de bestaande school in Bommel en een bestaande school in Arnhem-Noord een nieuw Centrum voor Praktijkonderwijs op te zetten specifiek gericht op de huidige en in de toekomst te verwachten groep leerling in de regio. De betrokken schoolbesturen (AREVO en Stichting Praktijkonderwijs Nijmegen) hebben hun plannen ingebracht in de Regiovisie en steun voor de plannen gevraagd aan de vier gemeenten en provincie. Unaniem hebben de overheden en collega-schoolbesturen hun lof uitgesproken over het initiatief. Juist voor de kwetsbare doelgroep van praktijkonderwijsleerlingen is nabij onderwijs van kwalitatief hoog niveau van het grootste belang.

In bijlage 4 van de Regiovisie wordt het plan voor het Centrum voor Praktijkonderwijs Overbetuwe nader toegelicht. Hierna is onder de noemer van afspraken Regiovisie de vorming van het nieuwe Centrum als een gemeenschappelijk commitment opgenomen.

Afspraken Regiovisie

Met de voorliggende Regiovisie komen partijen overeen:

1. Er wordt een werkgroep ingesteld die een analyse maakt van de zorg rondom het onderwijs in de regio en van de verzorging van het gebied door de voorzieningen vanuit Nijmegen en Arnhem. De werkgroep heeft tevens tot taak om de verwachte ontwikkelingen in het onderwijs te projecteren op de toekomstige aard en omvang van de zorgvragen in de regio. De werkgroep komt met aanbevelingen.

2. De voornoemde werkgroep organiseert een brede bijeenkomst over de resultaten van de analyse en aanbevelingen met als doel het opstellen van een gemeenschappelijke visie op de ontwikkeling van de zorg (Regiovisie Zorg).

3. Het initiatief van de schoolbesturen AREVO en Stichting Praktijkonderwijs Nijmegen om te komen tot een Centrum voor Praktijkonderwijs voor de regio Overbetuwe (zie bijlage 4) wordt ondersteund. De gemeenten spannen zich in om adequate huisvesting voor het Centrum te realiseren, waarbij nadere afspraken gemaakt worden over de bijdrage die de gemeenten afhankelijk van hun mogelijkheden en directe betrokkenheid bij het Centrum leveren.

4 Allocatie van onderwijsvoorzieningen

4.1 Uitgangspunten en kerngebieden

In hoofdstuk 2 van de Regiovisie zijn de zogenoemde *principes* gepresenteerd die leidend zijn voor de spreiding van het onderwijsaanbod in de regio. Ter herinnering herhalen we de principes:

- *Principe van nabijheid*
Elk kerngebied in de regio heeft een eigen onderwijsaanbod. De kerngebieden zijn: 1) Arnhem-Zuid, 2) Elst, 3) Bemmelen, 4) Waalsprong, 5) Zetten.
- *Principe van volwaardigheid*
Elk kerngebied heeft een volwaardig aanbod van vmbo, havo en vwo. Volwaardigheid in verband met het vmbo wil hier niet zeggen dat alle programma's moeten worden aangeboden, wel dat sprake moet zijn van voldoende keuzemogelijkheid.
- *Principe van eigen voedingsgebied*
In beginsel heeft elk cluster van scholen per kerngebied een eigen voedingsgebied, dat zo groot is dat de scholen bedrijfseconomische bestaanszekerheid hebben. De voedingsgebieden overlappen aan de randen.
- *Principe van gedifferentieerd aanbod en profilering*
Meerdere scholen binnen één kerngebied met hetzelfde aanbod (vmbo, havo, vwo) is alleen dan wenselijk wanneer dit bijdraagt aan het daadwerkelijk verbreden van het aanbod voor ouders en kinderen. Dat kan alleen als er sprake is van een duidelijke, onderscheiden profilering van de scholen.
- *Principe van bestaande rechten*
Het toepassen van de principes kan er niet toe leiden dat bestaande scholen worden (buiten-) gesloten. Bestaande 'rechten' worden gerespecteerd.

De regio Overbetuwe is voor het doel van de Regiovisie opgedeeld in een vijftal kerngebieden, die elk een min of meer natuurlijke subregio vormen. Het criterium voor indeling zijn de voedingsgebieden voor bestaande en geplande scholen voor voortgezet onderwijs in de regio.

De gebieden zijn:

1. Arnhem-Zuid,
alle Arnhemse wijken ten zuiden van de Rijn exclusief Schuytgraaf.
2. Waalsprong,
Nijmegen-Noord, Oosterhout (Nijmegen) en Slijk/Ewijk.
3. Elst,
Elst, Valburg/Homoet.
4. Bemmelen,
Bemmelen, Huissen, Angeren, Doornenburg, Haalderen en Gendt.
5. Zetten,
Zetten, Hemmen, Herveld, Andelst, Heteren en Randwijk.

Het gebied Schuytgraaf, bestaande uit het Arnhemse stadsdeel Schuytgraaf en Driel, is hier niet afzonderlijk genoemd. Het is de bedoeling dat er in dit gebied niet een school voor voortgezet

onderwijs wordt gebouwd, maar dat het gebied wordt bediend vanuit het aanbod in Arnhem-Zuid en in Elst (zie ook bijlage 1, toelichting op de leerlingenprognoses).

4.2 Huidige aanbod van scholen

Het voortgezet onderwijs in de regio bestaat uit de volgende scholen:

- Olympus College in Malburgen-Oost te Arnhem, (interconfessioneel; vmbo-t, havo, vwo): circa 400 vmbo-t en 1150 havo/vwo leerlingen;
- Lorentz College Arnhem (openbaar; vmbo, havo, vwo) twee vestigingen in Arnhem met 1.558 leerlingen, waaronder 970 havo/vwo;
- Lorentz College in Elst (openbaar; vmbo): 452 leerlingen;
- Over Betuwe College (OBC) te Bemmelen (algemeen christelijk; vmbo, havo, vwo): 1.473 leerlingen;
- Over Betuwe College Huissen, (algemeen christelijk, vmbo): 606 leerlingen;
- Over Betuwe College Elst (algemeen christelijk, vmbo, havo/vwo tot klas 3): 253 leerlingen;
- Hendrik Pierson College (HPC) te Zetten (algemeen christelijk; vmbo, havo, vwo): 930 leerlingen.

Het Lorentz College behoort tot de scholengroep AVOA, die ook scholen in Arnhem-Noord en in andere gemeenten beheert. AVOA en het Olympus College zijn per 1 januari 2004 gefuseerd in de Samenwerkingsstichting Voortgezet Onderwijs Arnhem e.o. (AREVO).

OBC en HPC zijn eveneens per 1 januari 2004 gefuseerd.

In het volgende overzicht zijn de instroomcijfers van de verschillende scholen in de regio afgezet tegen de omvang van de basisgeneratie in het gebied waarin zij opereren (instroom 2002, basisgeneratie 2003).

Kerngebied: Arnhem-Zuid (inclusief gedeelte Schuytgraaf en Driel, zie bijlage 1)

School	Instroom
Olympus College	379
Lorentz College Arnhem	360
Totaal instroom:	739
Basisgeneratie:	838

Kerngebied: Elst (inclusief Valburg/Homoet, inclusief gedeelte Schuytgraaf en Driel, zie bijlage 1)

School	Instroom
OBC-Elst	71
Lorentz College Elst	118
Totaal instroom:	189
Basisgeneratie:	295

Kerngebied: Bemmeler (inclusief Huissen, Angeren, Doornenburg, Haalderen en Gendt)

School	Instroom
OBC-Bemmeler	323
OBC-Huissen	162
Totaal instroom:	485
Basisgeneratie:	582

Kerngebied: Zetten (inclusief Hemmen, Herveld, Andelst, Heteren en Randwijk)

School	Instroom
HPC	182
Totaal instroom:	182
Basisgeneratie:	228

In alle gevallen is de basisgeneratie in het gebied groter dan de instroom van de scholen aldaar. Voor het gebied *Waalsprong* (Nijmegen-Noord, Oosterhout en Slijk/Ewijk) is er (nog) geen onderwijsaanbod in het gebied zelf.

4.3 Prognoses leerlingenaantallen

Voor de periode van 2004 tot 2020 wordt een sterke groei van het aantal leerlingen in de regio voorspeld. Vertragingen in de nieuwbouw in enkele grootschalige stadsuitbreidingprojecten leiden tot een bijstelling van de snelheid waarmee de groei opgang komt. In bijlage 1 van de Regiovisie zijn prognoses voor de leerlingenaantallen per kerngebied (en delen daarbinnen) opgenomen, alsmede prognoses voor de groei uitgesplitst naar vmbo en havo/vwo. De cijfers tonen telkens de basisgeneratie, dat wil zeggen het aantal 12/13-jarigen; zijnde potentiële instroom voor het voortgezet onderwijs.

De onderstaande tabel toont een ingekort overzicht van de groeiprognoses. In de prognose is de groei van de Schuytgraaf toegerekend aan het kerngebied Arnhem-Zuid en het kerngebied Elst.

kerngebied	2005	2010	2015	2020
Arnhem-Zuid	872	927	1.058	1.073
Waalsprong	111	159	362	547
Elst	319	466	553	543
Bemmeler	616	662	729	652
Zetten	243	238	226	198
totaal regio	2.161	2.451	2.927	3.013

De prognoses laten een gedifferentieerd beeld zien voor de kerngebieden. In alle gevallen is een lichte groei te voorzien tot aan 2005.

In het gebied Arnhem-Zuid treedt een geleidelijke groei op, die geheel is toe te schrijven aan de aanwas in de Schuytgraaf. De leerlingenaantallen in de bestaande wijken in Zuid nemen langzaam af.

De grootste groei wordt verwacht voor de Waalsprong, zij het dat de groei door de vertraagde ontwikkeling van de nieuwe wijken pas na 2010 in een versnelling komt.

De prognose voor het gebied Elst laat een aanzienlijke toename zien, ook al voor de periode tot 2010. Ten opzichte van de Schuytgraaf en de Waalsprong lijkt de nieuwbouw in de Westeraam in Elst minder vertraging op te lopen.

De basisgeneratie in het gebied Bemmell blijft relatief stabiel met een langzame groei in de komende jaren en een geleidelijke daling na 2015.

Voor het gebied Zetten zijn geen uitbreidingen voorzien. De basisgeneratie is relatief stabiel en daalt op de lange termijn geleidelijk tot ongeveer 200.

Voor de regio als geheel is tot 2020 een groei van de basisgeneratie te verwachten van ongeveer 850.

4.4 Verdeling van onderwijsaanbod in de regio

De hierna beschreven verdeling van het toekomstige onderwijsaanbod is nauw verbonden met het uitgangspunt van de voedingsgebieden. De omvang van de scholen groeit mee met de aanwezigheid van leerlingen in het eigen voedingsgebied. Binnen de regio zijn de voedingsgebieden als het ware verdeeld over de scholen. Met inachtneming van de keuzevrijheid die ouders hebben om een school naar eigen voorkeur te kiezen, spreken scholen onderling af elkaars voedingsgebied te respecteren, zodat scholen een levensvatbare omvang houden en de investeringen in de faciliteiten voor die scholen ook maximaal kunnen renderen.

De Regiovisie legt afspraken en intenties vast met betrekking tot het onderwijsaanbod en ‘verdeling’ van de leerlingenpopulatie *binnen* de regio. In bepaalde gevallen is er sprake van leerlingenstromen over de regiogrens. Scholen kunnen groeien op basis van een toename van leerlingen van buiten de regio. In het algemeen lijkt het principe van de voedingsgebieden ook voor deze leerlingenstromen (over en weer) betekenisvol, maar de Regiovisie voorziet niet in afspraken hierover. Groei door toestroom van buiten de regio wordt opgevat als autonome groei, dat wil zeggen zonder invloed op de andere voedingsgebieden binnen de regio.

Onder onderwijsaanbod wordt verstaan het aanbod van bepaalde typen van onderwijs. Tevens wordt met de term verwezen naar de eenheid *school*, waarbij nevenvestigingen ook als school worden aangemerkt. Het onderwijsaanbod in een voedingsgebied bestaat dus uit een of meer *scholen* met een aanbod van bepaalde *onderwijstypen* (zoals vmbo, havo of vwo). In de Regiovisie zijn afspraken en intenties vastgelegd over de *omvang* van de scholen (zie hierboven), maar vooral ook over de verdeling van de scholen en onderwijstypen over de regio. Mede vanwege de afnemende betekenis van de afdelingenstructuur in het vmbo zijn er in de Regiovisie geen afspraken vastgelegd over de afdelingen binnen het vmbo.

Hiervoor is als vertrekpunt voor de spreiding van onderwijsvoorzieningen in de regio aangegeven de aanwezigheid van minimaal een breed aanbod van vmbo, havo en vwo in elk kerngebied. Daarbij wordt uitgegaan van een enkelvoudig aanbod van eenheden (scholen) met een gezamenlijke omvang van circa 1000-1500 leerlingen (vmbo, havo, vwo). Afhankelijk van het onderwijstype vraagt een school (of scholencluster) van die omvang een jaarlijkse instroom van 200-300 leerlingen.

Zetten en Bemmell

Geen uitbreiding van het onderwijsaanbod in Zetten en Bemmell/Huissen, anders dan de nu reeds geplande nieuwbouw/verbouw en de autonome groei van de scholen op basis van de

toename van leerlingen binnen hun voedingsgebied. Gezien het feit dat het in elk van de kerngebieden gaat om één onderwijsaanbieder met een compleet aanbod is er binnen de gebieden geen reden voor aanvullende afspraken voor differentiëring en profilering.

Arnhem-Zuid

Het onderwijsaanbod in Arnhem-Zuid kent vmbo, havo en vwo, waarbij vmbo-t, havo en vwo op twee locaties door twee scholen (Lorentz College en Olympus College) worden aangeboden. Het volume van de beide scholen is, mede door recente nieuwbouw, toereikend voor de groei van de basis generatie in het voedingsgebied. Die capaciteit blijft relatief stabiel. De beide scholen maken deel uit van AREVO, maar zijn zelfstandige eenheden. De beide scholen werken aan een nadere differentiëring en profilering van het 'dubbele' aanbod van met name havo en vwo. Gezien de prognoses is er geen reden voor uitbreiding in dit gebied, anders dan de nu reeds geplande nieuwbouw/verbouw en de autonome groei van de scholen op basis van de toename van leerlingen binnen hun voedingsgebied (kerngebied Arnhem-Zuid inclusief een deel van de Schuytgraaf, zie par. 4.1).

Elst

In het gebied Elst is er op dit moment geen compleet onderwijsaanbod. De licentiaaanvraag van AREVO (fusie AVOA en Olympus College) heeft tot doel om een zelfstandige brede scholengemeenschap te realiseren in Elst. Het Overbetuwe College (OBC) breidt zijn vmbo-t locatie in Elst uit tot een volwaardige vmbo-t/havo-locatie. Beide scholen gezamenlijk moeten de aanwas van leerlingen opvangen die in de plaats Elst zelf en gedeeltelijk in de Schuytgraaf optreedt.

Op grond van de 'principes' heeft het realiseren van een breed, compleet aanbod prioriteit en is een complementair aanbod van in dit geval een havo-school mogelijk (op grond van bestaande rechten) en wenselijk (op grond van gedifferentieerd aanbod). Voorwaarde is dat voldaan kan worden aan de eisen van voedingsgebied en profilering.

Betrokken partijen hebben duidelijke afspraken gemaakt over de wijze waarop zij samen in de komende jaren het onderwijsaanbod in Elst gaan vormgeven. Er zijn afspraken gemaakt over de opvang van de groei van leerlingen in de beide scholen, over gefaseerde groei van de scholen, over de onderlinge werkverhouding en over de profilering van de onderwijslocaties. In bijlage 2 van de Regiovisie is een meer uitgebreide beschrijving van de afspraken en intenties van de betrokken partijen bij het onderwijs in Elst weergegeven. De afspraken rondom Elst maken integraal deel uit van de afspraken in het kader van de Regiovisie en worden derhalve door alle partijen onderschreven

Waal sprong

In de Waal sprong is nog geen onderwijsaanbod. De groeiprognose geeft aan dat de basisgeneratie tussen nu en 2010 aangroeit tot ongeveer 160 leerlingen. Overigens is het zo dat de prognoses voor de Waal sprong voor de periode na 2010 een verdere sterkere groei laten zien (tot 362 in 2015 en tot 547 in 2020). De cijfers geven aan dat er in de Waal sprong ruimte is voor een breed onderwijsaanbod, mits de start en groei zijn afgestemd op de groei van de basisgeneratie. Bij de Regiovisie zijn drie Nijmeegse schoolbesturen betrokken. De besturen hebben besloten dat vanuit Nijmegen één aanvraag voor stichting van een nieuwe school in de Waal sprong wordt ingediend. De Alliantie Voortgezet Onderwijs Nijmegen en het Land van Maas en Waal en het Montessori College dienen gezamenlijk een aanvraag voor een school met een breed aanbod (vmbo, havo, vwo).

Het derde bij de Regiovisie betrokken schoolbestuur, de Scholengroep Rijk van Nijmegen, doet geen eigen aanvraag en maakt geen bezwaar tegen de aanvraag van de Alliantie Voortgezet Onderwijs en het Montessori College. De Scholengroep wil, met het oog op de toekomstige ontwikkelingen, betrokken zijn en blijven bij de Regiovisie.

Voor een nadere toelichting op de plannen voor en afspraken over de Waalsprong wordt verwezen naar bijlage 2. De bijlage maakt integraal deel uit van de Regiovisie.

Regio Overbetuwe

De omvangrijke groei van het aantal 12/13-jarigen die de regio Overbetuwe te wachten staat wordt opgevangen door de bestaande scholen en door de uitbreiding van het onderwijsaanbod in Elst en in de Waalsprong. Door het realiseren van een breed onderwijsaanbod in het centrum en aan de zuidflank van de regio ontstaat een dekkende onderwijsinfrastructuur, waarmee huidige en toekomstige inwoners van het gebied een volwaardig aanbod krijgen. Daar waar de leerlingenaantallen een ‘dubbel aanbod’ noodzakelijk maken van meerdere locaties in één gebied (Arnhem-Zuid, Elst) worden afspraken gemaakt over profilering.

De scholen in de regio opereren in een relatief beperkt gebied, vergelijkbaar met een middelgrote stad. Een wezenlijk onderdeel van de Regiovisie is dat schoolbesturen met elkaar afspraken maken over het wederzijds respecteren van de voedingsgebieden van de scholen. Elke school krijgt de ruimte om bedrijfseconomisch gezond te kunnen functioneren. Vanzelfsprekend blijft er ruimte voor verschillen en kwalitatieve concurrentie, maar nadrukkelijk wil men komen tot een gecontroleerde concurrentie en een gereguleerde groei van de scholen. De afspraken zoals gemaakt voor Elst zijn daarvan een uitdrukking. Daarmee wordt voorkomen dat leegstand van schoolgebouwen op de ene plaats leidt tot behoefte aan nieuwbouw elders. De regulering van de groei en verdeling van de leerlingen over de scholen moet een zo efficiënt mogelijk inzet van huisvestingsmiddelen mogelijk maken.

Een ander belangrijk onderdeel van de Regiovisie is de keuze om het onderwijsaanbod mee te laten groeien met de bevolkingsaanwas, maar daarbij wel al op korte termijn te starten met het realiseren van het nieuwe aanbod. Scholen nemen daarbij, ondersteund door provincie en gemeenten, hun verantwoordelijkheid door ook voor de periode tot 2010, wanneer er sprake is van beperkte groei, voor onderwijsaanbod in de nieuwbouwgebieden te zorgen. Enerzijds creëren zij daarmee voor zichzelf de gelegenheid om als het ware met de nieuwe wijken en stadsdelen mee op te groeien en om zo een vaste plaats in de gemeenschap te verkrijgen. Anderzijds geven zij daarmee aan elkaar, aan gemeenten en aan (potentiële) inwoners van de gebieden duidelijkheid. Er zijn licentieverzoeken ingediend voor de uitbreiding van het onderwijsaanbod in de regio. Alle aanvragen vinden plaats in het kader van deze Regiovisie. Voor de toekomst zijn verdere aanvragen voorzien. De enige op dit moment te voorziene ‘witte vlek’ in het onderwijsaanbod is de groei van de basisgeneratie in de Waalsprong tot ver boven de 350 leerlingen na 2015. Tussen 2015 en 2020 zou in dat geval waarschijnlijk een tweede onderwijsvoorziening nodig zijn in dat gebied. In de Regiovisie is daarin, gezien de onzekerheid in de prognoses op die termijn, niet voorzien. Te zijner tijd zullen daarover afspraken gemaakt worden.

Afspraken Regiovisie

Met de voorliggende Regiovisie komen partijen overeen:

1. Partijen komen overeen de planning en realisatie van het voortgezet onderwijsaanbod in de regio Overbetuwe onderling met elkaar af te stemmen. Partijen houden zich aan de

vastgestelde uitgangspunten en principes (zie afspraken onder 2.2) en zien af van eenzijdig acties die strijdig zijn met de afspraken en intenties die zijn vastgelegd in de Regiovisie.

2. Bij ongewijzigde groei van de basisgeneratie voor de kerngebieden ten opzichte van de huidige prognoses zijn de afspraken over allocatie van onderwijsaanbod en groei van het aanbod binnen de gestelde parameters voor het voedingsgebied bindend voor alle partijen. Van de afspraken kan alleen dan afgeweken worden wanneer daarover tussen partijen overeenstemming is bereikt.

3. Betrokken schoolbesturen zien af van het indienen van verdere licentieverzoeken anders dan die zijn genoemd in de regiovisie. Bij ongewijzigde groei/prognoses worden er tot 2020 geen licentieverzoeken ingediend, met als mogelijke uitzondering het onderwijsaanbod voor de Waalsprong, indien daar na 2015 de vraag naar voortgezet onderwijs de capaciteit van de daar dan gevestigde school overstijgt en vesting van een nieuwe school in enige vorm aan de orde is.

4. Partijen conformeren zich aan de gemaakte afspraken zoals vastgelegd in de bijlagen 2 en 3 van de Regiovisie over de ontwikkeling van het voortgezet onderwijs in Elst en in de Waalsprong.

5. Partijen dragen gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het realiseren en instandhouden van een evenwichtig en volwaardig voortgezet onderwijsaanbod in de regio. Partijen komen periodiek bijeen om de (naleving van de) afspraken in de Regiovisie te evalueren en om hun beleid onderling af te stemmen. Partijen streven naar samenwerking waar dit de kwaliteit van het onderwijsaanbod en van de zorgstructuur in het onderwijs kan verbeteren.

6. Gemeenten en provincie verplichten zich – binnen de aan hen gestelde kaders – om de voorwaarden te creëren voor een evenwichtige ontwikkeling van het onderwijsaanbod, onder meer door het realiseren van volwaardige huisvesting en door het politiek-beleidsmatig overeind houden van de afspraken in de Regiovisie.

5 De Regiovisie in de toekomst

Het vaststellen van de Regiovisie door partijen en de ondertekening van een convenant waarin de afspraken in de Regiovisie worden bekrachtigd markeert het eindpunt van een intensief en soms moeizaam proces van toenadering tussen de betrokken partijen. Het afsluiten van een regionaal arrangement van deze omvang en met zulk vergaande afspraken is geen vanzelfsprekendheid. Het heeft veel van de verantwoordelijkheid en compromisbereidheid van partijen gevraagd. Scholen noch gemeenten zijn het altijd gewoon om op een dergelijke manier eigen beleid af te stemmen op collega's in de regio. Het feit dat er een Regiovisie ligt en in een convenant is bekrachtigd, toont aan dat partijen in de regio progressie hebben geboekt in hun samenwerking – een ontwikkeling waarvan de inwoners van de regio straks zullen profiteren.

De Regiovisie markeert echter ook een startpunt. In de voorgaande hoofdstukken is aangegeven dat tal van vervolg acties nodig zijn: op het gebied van het speciaal onderwijs, de aansluiting vmbo-mbo, de zorgstructuur in de regio, het opzetten van een permanente overlegstructuur voor het 'onderhoud' aan de Regiovisie. Eén van de belangrijkste kwesties die nog tot een bevredigend resultaat moeten worden gebracht is de financiering van de huisvesting voor de beide scholen in Elst, de school in de Waalsprong en het Centrum voor Praktijkonderwijs Overbetuwe.

Maar los van de concrete acties die nodig zijn om het succes van de Regiovisie verder uit te bouwen, is een verdere groei van het onderlinge vertrouwen nodig. De Regiovisie biedt een set van formele afspraken waaraan partijen zich hebben verplicht zich te houden. De Regiovisie biedt cijfers en richtlijnen die in geval van twijfel kunnen helpen om meningsverschillen te beslechten. Maar in de kern kan de Regiovisie slechts bestaan en een blijvende betekenis krijgen, wanneer partijen zich bereid tonen te denken en handelen *in de geest van de Regiovisie*, dat wil zeggen met de oprechte intentie om onderling af te stemmen en tot gemeenschappelijke keuzes te komen. De Regiovisie is daarin een enorme stap vooruit, maar de procesgang van de afgelopen jaren heeft geleerd dat gemeenschappelijkheid een kwetsbaar goed is.

De provincie heeft, samen met de vier gemeenten, een voortrekkersrol gespeeld bij de totstandkoming van de Regiovisie. Door het laten verrichten van onderzoek, het aanstellen van een projectleider en door ambtelijke en bestuurlijke ondersteuning van het proces heeft de provincie – als een neutrale derde – een verbindende rol kunnen spelen. Die rol zal ook in de komende jaren nog nodig blijven. Van verschillende kanten is tijdens het proces aangedrongen op een blijvende betrokkenheid van de provincie, naast de scholen en de gemeenten. De rol van de provincie bestaat in het helpen 'bewaken' van de intenties en afspraken van de Regiovisie, in het periodiek laten actualiseren van de leerlingenprognoses en het mee evalueren van de voortgang van de Regiovisie. In de eerste periode kan de provincie waar nodig overleg entameren tussen partijen om de uitwerking van de Regiovisie te bespreken. Zo blijft het proces een voortrekkers houden – zij het nu meer een procedurele en faciliterende voortrekkers – en wordt voorkomen dat de betekenis van de Regiovisie vervaagd en aan kracht verliest.

Afspraken Regiovisie

Met de voorliggende Regiovisie komen partijen overeen:

- 1. De provincie treedt op als voorzitter van het periodiek bestuurlijk overleg tussen partijen betrokken bij de Regiovisie in de komende jaren houden. Het overleg heeft tot doel de Regiovisie te borgen, te evalueren en waar nodig bij te stellen. De in de voorgaande afspraken genoemde werkgroepen rapporteren aan het bestuurlijk overleg over de Regiovisie.**

Bijlage 1 Leerlingenprognose 2004-2020

Toelichting op de leerlingenprognose voor de regio Overbetuwe

Algemeen

De prognoses in deze notitie zijn gebaseerd op de cijfers uit het rapport *Leerlingenprognose voortgezet onderwijs voor de regio Over Betuwe* (Vrieling e.a., ITS, januari 2003). De prognoses zijn ten opzichte van het ITS-rapport bijgesteld voor de aanzienlijke vertragingen die zijn ontstaan bij de nieuwbouw in de Waalsprong, Schuytgraaf en Westeraam. Voor de overige gebieden in de regio zijn geen dergelijk grote vertragingen voorzien en worden de oorspronkelijke prognoses uit het ITS-rapport aangehouden.

In de onderstaande tabellen is de prognose voor de basisgeneratie weergegeven, dat wil zeggen het jaarlijks te verwachten aantal 12/13-jarigen. De gegevens uit het ITS-rapport hebben betrekking op de periode 2003-2020. Door de verschuiving van de prognoses voor sommige gebieden naar achteren (vertraging) is een deel van de gegevens nu geprojecteerd op de periode 2020-2025.

De regio Overbetuwe is voor het doel van de Regiovisie opgedeeld in een aantal gebieden, die elk een min of meer natuurlijke subregio vormen. Het criterium voor indeling zijn de voedingsgebieden voor bestaande en geplande scholen voor voortgezet onderwijs in de regio.

De gebieden zijn:

1. Arnhem-Zuid,
alle Arnhemse wijken ten zuiden van de Rijn exclusief Schuytgraaf.
2. Waalsprong,
Nijmegen-Noord, Oosterhout en Slijk/Ewijk.
3. Elst,
Elst, Valburg/Homoet.
4. Bommel/Huissen,
Bommel, Huissen, Angeren, Doornenburg, Haalderen en Gendt.
5. Zetten,
Zetten, Hemmen, Herveld, Andelst, Heteren en Randwijk.
6. Schuytgraaf,
het Arnhemse stadsdeel Schuytgraaf en Driel.

Het gebied Schuytgraaf (zie tabel 6) krijgt geen eigen voorziening voor voortgezet onderwijs, maar wordt bediend vanuit Arnhem-Zuid en Elst. In de prognoses zijn de leerlingenaantallen van het gebied Schuytgraaf (tabel 6) daarom verdeeld over Arnhem-Zuid (tabel 1abc) en Elst (tabel 3abc).

Voor elk van de vijf gebieden waar wel VO-scholen zijn/komen zijn drie tabellen opgenomen:

- a. prognose basisgeneratie 12/13-jarigen voor de periode 2003-2020 (in enkele gevallen met uitloop naar 2025);
- b. overzicht van de groei van de basisgeneratie per jaar en cumulatief;
- c. overzicht van de groei van de basisgeneratie verdeeld naar potentiële vmbo- en havo/vwo-leerlingen.

In tabel 7 zijn de prognoses voor de vijf gebieden opgenomen, plus het totaal voor de gehele regio.

Toelichting bij tabel 1a

Prognose basisgeneratie gebied Arhem-Zuid. Totaal is aangegeven exclusief en inclusief het deel van de basisgeneratie van het gebied Schuytgraaf. Het totaal inclusief de Schuythraaf wordt gebruikt in de tabellen 1b en 1c.

Toelichting bij tabel 2a

Prognose basisgeneratie gebied Waalsprong. De prognose uit het ITS-rapport voor de periode 2004-2020 is met vijf jaar naar achteren verschoven (2010 wordt 2015 enz.) en lopen daarom door tot 2025. De cijfers voor de periode 2004-2008 zijn een schatting op basis van de start- en eindsituatie.

Toelichting bij tabel 3a

Prognose basisgeneratie gebied Elst. Totaal is aangegeven exclusief en inclusief het deel van de basisgeneratie van het gebied Schuytgraaf. Het totaal inclusief de Schuythraaf wordt gebruikt in de tabellen 3b en 3c.

De prognose uit het ITS-rapport voor de periode 2004-2020 is met drie jaar naar achteren verschoven (2010 wordt 2013 enz.) en lopen daarom door tot 2023. De cijfers voor de periode 2004-2006 zijn een schatting op basis van de start- en eindsituatie.

Toelichting bij tabel 4a

Prognose basisgeneratie gebied Bemmelen.

Toelichting bij tabel 5a

Prognose basisgeneratie gebied Zetten.

Toelichting bij tabel 6

Prognose basisgeneratie gebied Schuytgraaf. De prognose uit het ITS-rapport voor de periode 2004-2020 is met vijf jaar naar achteren verschoven (2010 wordt 2015 enz.) en lopen daarom door tot 2025. De cijfers voor de periode 2004-2008 zijn een schatting op basis van de start- en eindsituatie.

Het gebied krijgt geen eigen VO-school, maar wordt bediend door de scholen in Arnhem-Zuid en Elst. Aangenomen is dat de leerlingen uit de Schuytgraaf zich in gelijke mate zullen verspreiden over Arnhem-Zuid en Elst. Beide gebieden is daarom elk de helft van de basisgeneratie van het gebied Schuytgraaf toegekend. Het gebied Schuytgraaf wordt in deze notitie voor de prognoses verder niet als afzonderlijk gebied beschouwd.

Toelichting bij tabel 7

Overzicht van de prognoses voor de vijf gebieden, plus het totaal voor de gehele regio Overbetuwe. Omdat de cijfers voor de periode 2021-2025 niet voor elk gebied beschikbaar zijn, beperkt het totaaloverzicht zich tot de periode 2004-2020.

Toelichting bij de tabellen 1b t/m 5b

De tabellen met de aanduiding b. tonen nogmaals de prognoses voor de basisgeneratie en laten de groei/afname per jaar zien en de cumulatieve groei/afname ten opzichte van 2004.

Toelichting bij de tabellen 1c t/m 5c

De tabellen met de aanduiding c. tonen nogmaals de prognoses voor de basisgeneratie en laten de verwachte verdeling naar vmbo- en havo/vwo-instroom zien. De verdeling is gebaseerd op de landelijke verdeling van 60 procent vmbo en 40 procent havo/vwo.

Tabel 1a

ARHNEM-ZUID	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
malburgen-west	43	46	47	53	56	49	51	44	38	38	38	34	34	34	33	32	32	32					
malburgen-o/nrd	55	58	63	55	56	57	56	54	62	59	56	60	61	62	64	66	67	68					
malburgen-o/zd	126	119	125	120	118	125	138	138	140	166	182	172	172	178	176	177	180	181					
vredenburg/kron	79	87	80	82	93	77	81	81	82	79	83	94	82	80	78	75	74	73					
elden	18	21	26	27	24	27	40	43	50	45	54	63	55	55	53	49	44	37					
elderveld	142	147	132	130	127	116	103	107	104	104	102	98	95	93	91	89	87	85					
de laar	192	188	177	177	155	157	152	153	160	160	164	173	168	170	170	170	171	173					
rijkerswoerd	146	158	176	185	192	191	198	213	227	235	238	243	233	234	235	233	231	229					
TOTAAL	801	824	826	829	821	799	819	833	863	886	917	937	900	906	900	891	886	878					
Totaal incl SCHGRF	838	865	872	880	877	860	885	927	970	1006	1049	1082	1058	1076	1082	1086	1082	1073					

Tabel 2a

WAALSPRONG	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
nijmegen-noord	67	70	73	77	80	83	86	112	144	181	219	265	314	365	419	456	486	505	521	529	523	514	505
oosterhout	31	32	33	34	34	35	36	42	34	34	40	38	33	30	29	27	24	25	25	24	24	23	22
oosterhout nieuw	0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	6	8	10	12	12	12	12	12	12	12	12	11	11
slijk/ewijk	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	4	4
TOTAAL	103	107	111	115	119	123	127	159	184	223	270	316	362	412	465	500	527	547	563	570	564	552	542

Tabel 6

SCHUYTGRAAF	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
schuytgraaf	24	33	41	50	58	67	75	128	150	173	197	222	248	276	304	331	337	338	340	339	335	329	323
driel	49	50	51	53	54	55	56	59	63	66	67	68	67	64	60	58	55	52	49	46	46	46	46
TOTAAL	73	83	92	102	112	121	131	187	213	239	264	290	315	340	364	389	392	390	389	385	381	375	369

Tabel 3a

ELST	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
elst	243	250	256	263	269	299	333	351	365	375	380	379	372	363	351	340	331	323	323	323			
valburg/homoet	15	16	17	17	18	21	23	21	20	18	21	23	23	26	27	24	25	25	26	26	26		
TOTAAL	258	265	273	280	287	320	356	372	385	393	401	402	395	389	378	364	356	348	349	349	349		
Totaal incl SCHGRF	295	307	319	331	343	381	422	466	492	513	533	547	553	559	560	559	552	543	544	542	540		

Tabel 4a

BEMMEL	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
bemmel	137	144	141	146	153	165	158	147	153	165	171	185	184	181	182	182	184	185					
doornenburg	34	32	31	26	29	32	31	34	37	39	49	51	41	39	38	37	36	34					
haalderen	25	29	25	21	23	22	22	22	22	31	34	34	38	33	33	34	33	32					
gendt	91	82	88	84	97	102	98	107	100	95	103	107	98	95	92	88	84	81					
huissen	236	241	217	203	187	184	183	182	184	186	177	173	175	171	167	163	161	158					
huissen nieuw	32	57	75	84	93	104	117	131	143	153	155	154	151	147	145	142	137	132					
angeren	27	32	39	38	42	44	41	39	43	43	37	41	42	35	33	32	32	30					
TOTAAL	582	617	616	602	624	653	650	662	682	712	726	745	729	701	690	678	667	652					

Tabel 5a

ZETTEN	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Zetten/Hemmen	78	69	81	75	72	72	66	76	78	84	78	87	80	79	77	75	72	69					
Herveld/Andelst	63	67	70	76	79	72	72	74	78	75	86	83	76	74	72	69	66	64					
Heteren	66	67	70	69	69	69	67	67	64	61	57	54	53	51	49	49	49	49					
Randwijk	21	22	22	22	22	21	21	21	21	20	19	18	17	17	16	16	16	16					
TOTAAL	228	225	243	242	242	234	226	238	241	240	240	242	226	221	214	209	203	198					

Tabel 7

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ARHNEM-ZUID inclSG	838	865	872	880	877	860	885	927	970	1006	1049	1082	1058	1076	1082	1086	1082	1073					
WAALSPRONG	103	107	111	115	119	123	127	159	184	223	270	316	362	412	465	500	527	547					
ELST incl SG	295	307	319	331	343	381	422	466	492	513	533	547	553	559	560	559	552	543					
BEMMEL	582	617	616	602	624	653	650	662	682	712	726	745	729	701	690	678	667	652					
ZETTEN	228	225	243	242	242	234	226	238	241	240	240	242	226	221	214	209	203	198					
Totaal Regio	2045	2121	2161	2170	2205	2250	2309	2451	2568	2693	2818	2932	2927	2969	3011	3031	3031	3013					

Tabel 1b

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ARHNEM-ZUID incl SG	838	865	872	880	877	860	885	927	970	1006	1049	1082	1058	1076	1082	1086	1082	1073					
Groei per jaar		28	7	8	-3	-17	25	42	43	36	44	33	-25	19	6	4	-4	-9					
Groei cumulatief		28	35	43	39	22	47	89	132	168	212	245	220	239	245	248	245	236					

Tabel 1c

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ARHNEM-ZUID incl SG	838	865	872	880	877	860	885	927	970	1006	1049	1082	1058	1076	1082	1086	1082	1073					
waarvan vmbo	503	519	523	528	526	516	531	556	582	603	629	649	635	646	649	651	649	644					
waarvan havo/vwo	335	346	349	352	351	344	354	371	388	402	420	433	423	430	433	434	433	429					

Tabel 2b

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
WAALSPRONG	103	107	111	115	119	123	127	159	184	223	270	316	362	412	465	500	527	547	563	570	564	552	542
Groei per jaar		4	4	4	4	4	4	32	25	39	47	46	46	50	53	35	27	20	16	7	-6	-12	-10
Groei cumulatief		4	8	12	16	20	24	56	81	120	167	213	259	309	362	397	424	444	460	467	461	449	439

Tabel 2c

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
WAALSPRONG	103	107	111	115	119	123	127	159	184	223	270	316	362	412	465	500	527	547	563	570	564	552	542
waarvan vmbo	62	64	67	69	71	74	76	95	110	134	162	190	217	247	279	300	316	328	338	342	338	331	325
waarvan havo/vwo	41	43	44	46	48	49	51	64	74	89	108	126	145	165	186	200	211	219	225	228	226	221	217

Tabel 3b

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ELST incl SG	295	307	319	331	343	381	422	466	492	513	533	547	553	559	560	559	552	543	544	542	540		
Groei per jaar		12	12	12	12	38	41	44	26	21	21	14	6	7	1	-2	-7	-9	1	-2	-2		
Groei cumulatief		12	24	36	48	86	127	171	197	218	239	253	258	265	266	264	258	249	249	247	245		

Tabel 3c

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
ELST incl SG	295	307	319	331	343	381	422	466	492	513	533	547	553	559	560	559	552	543	544	542	540		
waarvan vmbo	177	184	191	198	206	228	253	279	295	308	320	328	332	335	336	335	331	326	326	325	324		
waarvan havo/vwo	118	123	127	132	137	152	169	186	197	205	213	219	221	224	224	223	221	217	217	217	216		

Tabel 4b

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025
BEMMEL	582	617	616	602	624	653	650	662	682	712	726	745	729	701	690	678	667	652					
Groei per jaar		35	-1	-14	22	29	-3	12	20	30	14	19	-16	-28	-11	-12	-11	-15					
Groei cumulatief		35	34	20	42	71	68	80	100	130	144	163	147	119	108	96	85	70					

Tabel 4c

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
BEMMEL	582	617	616	602	624	653	650	662	682	712	726	745	729	701	690	678	667	652						
waarvan vmbo	349	370	370	361	374	392	390	397	409	427	436	447	437	421	414	407	400	391						
waarvan havo/vwo	233	247	246	241	250	261	260	265	273	285	290	298	292	280	276	271	267	261						

Tabel 5b

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
ZETTEN	228	225	243	242	242	234	226	238	241	240	240	242	226	221	214	209	203	198						
Groei per jaar		-3	18	-1	0	-8	-8	12	3	-1	0	2	-16	-5	-7	-5	-6	-5						
Groei cumulatief		-3	15	14	14	6	-2	10	13	12	12	14	-2	-7	-14	-19	-25	-30						

Tabel 5c

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	
ZETTEN	228	225	243	242	242	234	226	238	241	240	240	242	226	221	214	209	203	198						
waarvan vmbo	137	135	146	145	145	140	136	143	145	144	144	145	136	133	128	125	122	119						
waarvan havo/vwo	91	90	97	97	97	94	90	95	96	96	96	97	90	88	86	84	81	79						

Bijlage 2 Ontwikkeling voortgezet onderwijs Elst

Uitgangssituatie

Er liggen twee aanvragen voor de uitbreiding van het huidige aanbod van voortgezet onderwijs in Elst. In het kader van de Regiovisie hebben de betrokken scholen, Lorentz College, Olympus College en Overbetuwe College een aantal malen overleg gevoerd en overeenstemming bereikt over de toekomst van het voortgezet onderwijs in Elst en in het bijzonder over de beide aanvragen.

Partijen hebben gezamenlijk vastgesteld dat:

- De aanvankelijke prognoses voor de groei van het aantal leerlingen in de regio ingrijpend zijn bijgesteld en dat in het algemeen voor de nieuwbouw in de Westeraam, Schuytgraaf en Waalsprong rekening gehouden moet worden met een gemiddelde vertraging van drie tot vijf jaar.
- Het kader van de Regiovisie, dat wil zeggen een brede en unanieme overeenkomst tussen scholen en lokale overheden, het beste kader biedt voor de realisering van de plannen voor de scholen in Elst.
- Het *momentum* van de Regiovisie nú aanwezig is en dat verdere vertraging nu zal leiden tot het voorbijgaan van het geschikte moment.
- De afspraken over Elst, ingebed in de Regiovisie, gedragen en geborgd moeten worden door alle partijen betrokken bij de Regiovisie, in het bijzonder de gemeenten en provincie.
- Een eventueel compromis over de aanvragen tevens nadere afspraken vraagt over de toekomstige huisvesting van de scholen in Elst. Ook dat punt moet worden opgenomen in de Regiovisie.

Kernafspraken

De essentie van de overeenstemming die partijen hebben bereikt, is dat verzocht wordt om beide aanvragen – van OBC en van het LC – per direct te honoreren en dat de scholen vervolgens stapsgewijs en in onderling overleg invulling geven aan de groei van de beide scholen.

Het voorstel bestaat uit zes kernafspraken.

1. Twee aanvragen

De twee aanvragen worden in het kader van de Regiovisie geplaatst en onderbouwd met de gegevens die voor de Regiovisie zijn verzameld. Gevraagd wordt om de aanvragen per direct in te willigen, zodat zo mogelijk al voor het schooljaar 2004-2005 de aangevraagde licenties beschikbaar zijn. De aanvraag van AREVO heeft betrekking op havo/vwo in een zelfstandige school. De aanvraag van OBC heeft betrekking op havo.

2. Gezamenlijke start

De twee scholen, zijnde OBC locatie Elst en de nieuwe zelfstandige school Westeraam College (voorlopige benaming), komen overeen om een gezamenlijke start te maken met de nieuwe onderwijstypen, resp. havo en vmbo-t/havo/vwo, in het schooljaar 2005-2006. Dat wil zeggen dat gezamenlijk voorlichting aan ouders en basisscholen en algemene publiciteit wordt verzorgd. De gezamenlijke start moet uitdragen dat beide scholen met een nieuw traject beginnen.

3. Fasering eindexamens

Een start met leerjaar 1 van de havo-stroom in 2005-2006 leidt op zijn vroegst tot eindexamens in 2010-2011. OBC locatie Elst heeft nu reeds een populatie havo-leerlingen in huis die reeds voor 2010 eindexamen zouden kunnen doen. Partijen komen overeen om het volgende tijdpad te hanteren voor de examens:

- op zijn vroegst in het schooljaar 2008-2009 worden de eerste examens gehouden onder de vlag van de nieuw toegekende licenties,
- tot die tijd en op zijn vroegst in het jaar 2006-2007 doen havo-leerlingen van het OBC Elst examen onder de licentie van OBC Bemmelen; de havo-leerlingen volgen onderwijs in Elst.

4. Gereguleerde groei instroom

De scholen in Elst willen de leerlingenpopulatie in het kerngebied Elst (inclusief een deel van de Schuytgraaf) bedienen. De instroom van de beide scholen in Elst sluit aan bij de ter plaatse beschikbare licenties. Omgekeerd biedt het aanbod van een brede scholengemeenschap en een meer kleinschalige 'mavo-havo'-school, verzorgd door twee verschillende scholen met een eigen onderwijsprofiel, ouders en leerlingen in Elst voldoende keuze in nabij gelegen onderwijsmogelijkheden.

Een en ander impliceert dat er – behoudens individuele gevallen – geen doorstroom (binnen één opleiding) plaatsvindt van locaties in Elst naar locaties buiten Elst. Dat vraagt een zekere omhuiging van bestaande leerlingenstromen: leerlingen uit Elst die nu in Arnhem en (in mindere mate) Nijmegen op school gaan, zullen in de toekomst in meerderheid kiezen voor de scholen in Elst. De locatie Elst van OBC zal niet langer de functie van instroompunt voor de school van OBC in Bemmelen hebben. Instroom in leerjaar 1 en tussentijdse instroom van leerling met atheneumadvies wordt door OBC ontmoedigd, zodat de gewenste omhuiging van de leerlingenstroom ontstaat (zie hierna).

Op dit moment bezoekt een beperkt aantal atheneumleerlingen de school van OBC in Elst. Deze leerlingen kiezen in de toekomst in principe voor het atheneumaanbod in Elst zelf (i.c. het Westeraam College). OBC Elst zal daardoor de leerlingenpopulatie geleidelijk zien veranderen. Afspraken over gereguleerde groei van de twee Elster scholen moeten er voor zorgen dat de verandering van de leerlingenpopulatie geen kwantitatieve gevolgen heeft voor de omvang en groei van de school.

Het leerlingenpotentieel havo/vwo voor beide scholen wordt beperkt door de omvang van de leerlingenaantallen voor het kerngebied Elst (inclusief Schuytgraaf, zie bijlage 1). Aangenomen wordt dat de leerlingen woonachtig in Elst in grote meerderheid zullen kiezen voor het onderwijsaanbod aldaar.

In de bijlage 1 bij de Regiovisie zijn tabellen opgenomen met de kengetallen voor de leerlingenaantallen in de komende jaren. Op basis van die aantallen is het volgende groeiscenario voor de twee scholen opgesteld:

- *Startsituatie 2003*

Omvang basisgeneratie Elst (havo/vwo): 118 leerlingen

Instroom OBC Elst: 71 (havo-atheneum)

Instroom Westeraam College: 0

Opmerking: ongeveer 50 leerlingen uit Elst volgen nu onderwijs buiten het gebied, daarvan de meerderheid in Arnhem.

- *Periode 2004-2010*

Omvang basisgeneratie Elst(havo/vwo): groei van 123 naar 186 leerlingen

Instroom OBC Elst: groei van 70 naar 90 leerlingen (havo), daarbij een geleidelijke afbouw van de instroom atheneum van 15 naar 0

Instroom Westeraam College: groei van 0 naar 100 leerlingen (havo/vwo), daarbij een omhooggang van de leerlinginstroom van Arnhem (Olympus College) naar Elst (Westeraam College).

- *Periode 2010-2015*

Omvang basisgeneratie Elst (havo/vwo): groei van 186 naar 221 leerlingen

Instroom OBC Elst: stabilisatie tussen 90 en 100 leerlingen (havo)

Instroom Westeraam College: groei van 100 naar 130 leerlingen (havo/vwo)

Opmerking: voor beide scholen geldt dat op langere termijn een instroom van 100 leerlingen (havo, havo/vwo) als bedrijfsmatig minimum geldt. Voor het Westeraam College geldt daarbij dat zowel de havo- als de vwo-afdeling over voldoende volume moet kunnen beschikken. Gezien de 60-40 verhouding tussen de jaargroepen havo en vwo, betekent dat een vereiste instroom van circa 130-140 per jaar. Tussen 2010 en 2015 ontstaat in Elst (incl. Schuitgraaf, zie bijlage 1) voldoende leerlingpotentieel om beide scholen naast elkaar te kunnen laten bestaan.

- *Periode 2015-2020*

Omvang basisgeneratie Elst (havo/vwo) blijft stabiel op circa 225 leerlingen

De instroom van de twee scholen blijft eveneens stabiel. Er geldt dan gereguleerde marktwerking.

OBC Elst heeft dan een jaarlijkse instroom van 90-100 havo-leerlingen en 70 vmbo-t leerlingen. De school OBC Elst heeft dan een totale omvang van circa 750 leerlingen.

Het Westeraam College heeft een jaarlijkse instroom van 130-140 havo/vwo- en ongeveer 230 vmbo-leerlingen. De totale omvang van de school komt daarmee op ruwweg 1700 leerlingen.

5. Huisvesting

Tussen 2010 en 2015 groeit de leerlingpopulatie in Elst aanzienlijk: de basisgeneratie van 12/13-jarigen neemt toe van 186 naar 225. Daarvoor moet additionele huisvesting worden gerealiseerd. Beide scholen hebben in die periode te maken met een substantiële groei van de instroom.

Tot 2010 zal alleen het aantal havo-vwo-leerlingen van het Westeraam College substantieel toenemen (van 0 naar 100 instroom per jaar). Daarvoor is in die periode een huisvestingsinspanning nodig. Daarnaast neemt ook het aantal vmbo-leerling geleidelijk toe.

Ook de huisvestingsbehoefte van OBC Elst neemt tot 2010 aanzienlijk toe. De instroom havo loopt op van 71 tot 90 leerlingen en de instroom vmbo-t van 37 naar 55.

De gemeente Overbetuwe wordt verzocht om een, bij de gegeven leerlingencijfers passend, huisvestingsplan voor de korte en langere termijn op te stellen in het kader van de Regiovisie. Het uitgangspunt daarbij is de in de Regiovisie uitgesproken intentie dat scholen - binnen de bestaande financiële randvoorwaarden - de beschikking kunnen hebben over gelijkwaardige en volwaardige huisvesting.

6. Borging van de afspraken

De afspraken over de instroom en examendata zijn voor een belangrijk deel geënt op de prognoses voor de bevolkingstoename in de regio. Bijstelling van de prognoses kan leiden tot een noodzakelijke aanpassing van de gemaakte afspraken. Partijen komen overeen om periodiek met elkaar te overleggen over de naleving van de afspraken, over mogelijk veranderde omstandig-

heden en eventuele tussentijdse bijstelling van de afspraken. De afspraken zijn vastgelegd in de Regiovisie. Alle bij de Regiovisie betrokken partijen committeren zich aan de gemaakte afspraken.

De provincie wordt verzocht periodiek nieuwe referentiegegevens over de verwachte leerlingenaantallen te laten opstellen en op basis daarvan een evaluatie van de prognose en gemaakte afspraken te maken.

Bijlage 3 Ontwikkeling voortgezet onderwijs Waalsprong

De afspraken rondom het onderwijsaanbod in de Waalsprong worden begin januari toegevoegd. De drie betrokken Nijmeegse schoolbesturen hebben afgesproken dat er een aanvraag ingediend wordt door de Alliantie Voortgezet Onderwijs. De Alliantie zal samen met het Montessori College invulling gaan geven aan de nieuwe school in de Waalsprong. De aanvraag heeft betrekking op een nieuw op te richten school met licenties voor vmbo, havo en vwo. De Scholengroep Rijk van Nijmegen heeft op dit moment geen directe betrokkenheid bij de nieuwe school, maar conformeert zich aan de aanvraag en blijft met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen betrokken bij de Regiovisie.

Bijlage 4 Ontwikkeling Centrum voor Praktijkonderwijs Overbetuwe

Samenvatting

De besturen van AREVO en de Stichting Praktijkonderwijs Regio Nijmegen nemen gezamenlijk het initiatief voor de vormgeving van een nieuw Centrum voor Praktijkonderwijs in de regio Overbetuwe. Het Centrum wordt gevestigd in het centrum van het gebied en heeft een functie voor de hele regio Overbetuwe. Het nieuwe Centrum voor Praktijkonderwijs komt voort uit twee bestaande scholen (de Vijverberg te Arnhem en de Joannesschool te Bemmelen). Het Centrum wordt wat betreft huisvesting, inrichting en onderwijskundige organisatie en inhoud volgens moderne inzichten opgebouwd.

Uitgangssituatie

Op dit moment is er één school voor praktijkonderwijs gevestigd in de regio, namelijk de nevenvestiging van de Joannesschool te Bemmelen (voorheen Werenfridus). Verder zijn er, buiten de regio, twee scholen in Nijmegen (Zonnegaard en Joannes) en twee scholen in Arnhem-Noord (Arentheem en Vijverberg) gevestigd. De scholen in Nijmegen en Bemmelen vallen onder het bestuur van de Stichting Praktijkonderwijs Regio Nijmegen. De Vijverberg valt onder AREVO. De Vijverberg wordt, in het kader van herschikkingafspraken binnen het Arnhemse onderwijs, verplaatst van Arnhem-Noord naar een locatie ten zuiden van de Rijn. De Joannesschool in Bemmelen is ook in gesprek over een andere locatie (vooralsnog in Bemmelen). Beide scholen onderzoeken de mogelijkheid van een gezamenlijk initiatief.

De Vijverberg heeft op dit moment ongeveer 150 leerlingen, die zowel uit Arnhem-Noord, -Zuid als de wijdere regio komen. Een verhuizing naar een locatie ten zuiden van de Rijn zal een zekere herverdeling van (toekomstige) leerlingen ten opzichte van de Praktijkschool Arentheem met zich meebrengen, maar naar verwachting geen structurele wijziging van het aantal van 150 opleveren.

De Joannesschool in Bemmelen heeft nu circa 60 deelnemers en verwacht een autonomen groei naar 80 in de komende jaren.

Beide scholen hebben derhalve een gezamenlijk huidig volume van 210-230 leerlingen.

Omvang van het Centrum

De regio Overbetuwe kent in de komende jaren een sterke bevolkingsgroei. Met de groei van het inwoneraantal groeit ook het aantal leerlingen en bijgevolg het aantal leerlingen dat zal zijn aangewezen op het praktijkonderwijs. De onderstaande tabel laat de prognoses van het aantal kinderen in de VO-leeftijd zien in de regio Overbetuwe (Arnhem-Zuid, Overbetuwe, Lingewaard, Nijmegen-Noord) en het mogelijk aandeel praktijkonderwijsdeelnemers daarbinnen.

	2003	2005	2010	2015	2020
12/13-jarigen	2045	2161	2451	2927	3013
totaal leerlingen VO	9203	9725	11030	13172	13559
pro-leerlingen (2.5%)	230	243	276	329	339

Toelichting:

- In de eerste rij is de basisgeneratie weergegeven, dat wil zeggen het aantal 12/13-jarigen dat jaarlijks instroomt in het VO (vgl. bijlage 1, tabel 7). Op de tweede rij is het totale potentiële deelnemersaantal voor het VO weergegeven (4,5 maal basisgeneratie).
- De onderste rij geeft vervolgens een prognose van het aantal praktijkonderwijsleerlingen in de regio bij een percentage praktijkonderwijsdeelnemers van 2,5 %.

Op grond van grond van de landelijke deelnamecijfers aan het Pro lijkt 2,5 procent de beste benadering van het te verwachten deel van de leerlingen dat terecht komt in het praktijkonderwijs. Het potentieel aan leerlingen voor het Centrum loopt in dat scenario op van 230 in 2003 tot 340 op de langere termijn. Op grond van die raming is 330-340 leerlingen het maximum, dat vanaf 2015 stabiel blijft.

De twee betrokken scholen (Vijverberg, Joannes Bemmelen) hebben nu gezamenlijk ruim tweehonderd deelnemers.

Deze prognose heeft betrekking op de potentiële leerlingen in de regio Overbetuwe. Eventuele instroom voor het Centrum van buiten de regio (met name vanuit het gebied ten noorden van de Rijn) is buiten beschouwing gelaten. Er wordt vanuit gegaan dat de verplaatsing van de Vijverberg leidt tot een herschikking van de voedingsgebieden tussen het nieuw op te richten Centrum en de Praktijkschool Arentheem, zodanig dat het Centrum leerling vanuit de regio Overbetuwe opvangt en de Praktijkschool Arentheem leerlingen uit het gebied boven de Rijn.

Het is nadrukkelijk de bedoeling van het nieuwe Centrum om één locatie voor de hele regio te maken. Praktijkonderwijs is een relatief kapitaalsintensieve vorm van onderwijs, dat bovendien een specifieke deskundigheid en samenwerkingsnetwerk vergt. Om die reden zien de initiatiefnemers van het Centrum grote meerwaarde in een bundeling van krachten op één locatie. Spreiding van het praktijkonderwijs over twee of meer locaties in de regio is relatief kostbaar vanwege de materiële investeringen die op elk locatie vereist zijn. Bovendien leidt spreiding tot een verdunning van de beschikbare deskundigheid (personeel) en externe contacten (stageplaatsen). Gezien de verwachte groei van het aantal leerlingen zal op termijn het Centrum een maximale omvang moeten krijgen van 350 leerlingen. De doelgroep van het praktijkonderwijs is gebaat bij kleinschaligheid in het onderwijs. Om kleinschaligheid te realiseren binnen een onderwijslocatie van maximaal 350 leerlingen worden specifieke eisen aan de huisvesting gesteld. Een modulair opgezet gebouw (of liever: schakeling van gebouwen) moet enerzijds een gefaseerde groei van de huisvesting mogelijk maken en anderzijds kleinschalige werkeenheden bieden voor staf en leerlingen.

Visie op onderwijs

Het praktijkonderwijs is volop in beweging. Het vroegere VSO-MLK heeft te maken gekregen met een andere positie in het Nederlandse onderwijsveld. De wettelijke opdracht en de regelgeving voor het praktijkonderwijs zijn veranderd, de doelgroep verandert langzaam, de relatie met de omgeving is in ontwikkeling en bovenal verandert de visie op het onderwijs. Net als elders in het onderwijs worden de veranderingen gekenmerkt door een begrippen als individuele leertrajecten, assessment, competentie-ontwikkeling, portfolio, buitenschools leren en werkpleksimulatie. Het praktijkonderwijs is op zoek naar een nieuwe balans tussen een veilige gestructureerde omgeving voor de leerling en de uitdagingen en mogelijkheden van een meer open school, waar leerlingen ook veel buiten de schoolmuren leren.

De nieuwe visie op onderwijs krijgt langzaam gestalte. Alle genoemde scholen, soms samen soms alleen, werken aan de ontwikkeling. Visie is ook de sleutel voor de inrichting van het nieuwe Centrum voor Praktijkonderwijs. Visieontwikkeling is nodig om de beide partners in het nieuwe Centrum, de Vijverbergschool en de Joannesschool uit Bommel, een gemeenschappelijk draagvlak te geven. Het beeld ('de droom') van het toekomstige Centrum moet leidend zijn voor huisvestings-, organisatorische en onderwijskundige beslissingen. Ankerpunten voor de toekomstvisie zijn kleinschalig maatwerk en een 'open school'.

Huisvesting

Zoals gezegd is kleinschaligheid binnen een omvangrijke locatie een vereiste. Het complex van het Centrum bestaat daarom uit een reeks van geschakelde units. Units (of clusters van units) hebben een eigen specifieke doelgroep en pedagogisch klimaat. Waar nodig hebben units een eigen toegang en buitenruimte, afgescheiden van de overige delen van het complex.

Gedacht kan worden aan deelscholen voor de onderbouw, middenbouw en bovenbouw. Maar wellicht is het nodig en zinvol ook daarbinnen ruimtes met een verschillende functionaliteit in te richten.

Een dergelijke inrichting van de school sluit aan bij de ontwikkelingen in het praktijkonderwijs die een meer gedifferentieerde aanpak met individuele leerlingen mogelijk moet maken (individuele leer- en ontwikkelingsplannen).

Het open karakter van de school moet tot uitdrukking komen in delen van het gebouw die 'openstaan' voor de buitenwereld. Gedacht kan bijvoorbeeld worden een eigen winkel, werkplaats of restaurant die toegankelijk zijn voor derden (vgl. de Pasvorm in Arnhem).

De visie op een 'open school' moet het uiteindelijk ook mogelijk maken dat de school een soort *buitenlocaties* krijgt: structurele integratie en samenwerking met plaatsen waar leerlingen onderwijs krijgen, stage lopen of werken. Daarbij kan gedacht worden aan het ROC, vmbo-zusterlocaties, arbeidsorganisaties (voorbeelden: Openluchtmuseum, bungalowpark).

De locatie van het Centrum is afhankelijk van een aantal criteria:

- het Centrum heeft een regiofunctie en moet dus bij voorkeur een locatie centraal in het gebied hebben,
- de locatie van het Centrum moet niet verstorend werken voor de bestaande praktijkonderwijsscholen in Arnhem en Nijmegen,
- het Centrum moet in een 'rijke' leef/werkomgeving gevestigd zijn, dat wil zeggen met veel mogelijkheden voor contacten (winkeltje) en buitenschools leren,
- de fysieke locatie moet mogelijkheden bieden voor een gefaseerde groei van het complex,
- de aanvoerroutes en vervoersmogelijkheden moeten veilig en voldoende zijn.

Samenwerking tussen het Centrum en andere onderwijsinstellingen in de regio (vmbo, zorglocaties, ROC) is noodzakelijk. Fysieke nabijheid van die andere onderwijsinstellingen kan voordelig zijn, maar is geen vereiste.

De gemeenten in de regio hebben aangegeven dat de locatiekeuze voor hen financiële bijdragen aan de huisvesting van het Centrum niet nadelig zal beïnvloeden.

Financiering

Het Centrum is een initiatief van de gezamenlijke schoolbesturen, AREVO en Stichting Praktijkonderwijs Regio Nijmegen. Het plan voor het Centrum is door de besturen geplaatst in het raamwerk van de Regiovisie Voortgezet Onderwijs regio Overbetuwe. Conform de uitgangspunten van die Regiovisie nemen de schoolbesturen en gemeenten gezamenlijk verantwoorde-

lijkheid voor de realisatie van een kwantitatief en kwalitatief toereikend onderwijsaanbod. Bij de bekendmaking van het plan van de beide besturen voor het Centrum hebben de vier betrokken gemeenten positief gereageerd. De gemeenten onderzoeken (werkgroep financiën, zie par. 2.3) de mogelijkheden om, binnen de gemeentelijke huisvestingstaak, tot financiering van de huisvesting voor het Centrum te komen.

Bestuur

De besturen van AREVO en de Stichting Praktijkonderwijs hebben nog geen overeenstemming bereikt over de bestuurlijke vormgeving van het Centrum. Er wordt gezocht naar een model waarmee aan de uitgangspunten en belangen van beide partijen recht kan worden gedaan. Beide besturen hebben inhoudelijke en in het geval van de Stichting praktijkonderwijs ook financieel-materiële overwegingen om niet de eigen school of nevenvestiging over te dragen. De besturen willen zich gezamenlijk laten adviseren door externe deskundigen over de mogelijkheden om tot een voor beide partijen bevredigende oplossing (model voor bevoegd gezag) te komen.